

اظهار نظر کارشناسی درباره: «طرح اصلاح قانون حفظ و گسترش فضای سبز در شهرها»

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

تاریخ انتشار:
۱۴۰۲/۱۲/۲۶

شماره مسلسل: ۱۹۶۷۸
کد موضوعی: ۲۵۰

مرکز پژوهش‌های
مجلس شورای اسلامی

عنوان گزارش:

اظهارنظر کارشناسی درباره:
«طرح اصلاح قانون حفظ و گسترش فضای سبز در شهرها»

نوع گزارش: طرح و لایحه □، نظارتی □، راهبردی □

نام دفتر:

مطالعات زیربنایی (گروه عمران و شهرسازی)

مدیر مطالعه:

علی فرنام

تهیه و تدوین:

محمد رضا عبدلی (گروه عمران و شهرسازی)

ناظر علمی:

محمد حسن معادی رودسری

همکار:

رامین خورسند (پژوهشکده شهید صدر)

اظهارنظرکنندگان:

یحیی مزروعی (دفتر مطالعات حقوقی)، رامین مالک (دفتر مطالعات حقوقی)، مهدی سرمست شوشتری (دفتر مطالعات بخش عمومی)، علیرضا صدیقی (دفتر مطالعات بخش عمومی)، محمدتقی فیاضی (دفتر مطالعات زیربنایی)، حمیدرضا تقوایی نجیب (دفتر مطالعات زیربنایی)، نرجس السادات عبدالمنافی (دفتر مطالعات زیربنایی)، سعید شفیعا (دفتر مطالعات آموزش و فرهنگ)

اظهارنظرکنندگان خارج از مرکز:

امین عالی پور، محمد امین سعیدی

تاریخ شروع مطالعه:

۱۴۰۱/۶/۱

ویراستار ادبی:

شیوا امین اسکندری

گرافیک و صفحه آرایی:

آذر مهمان نواز

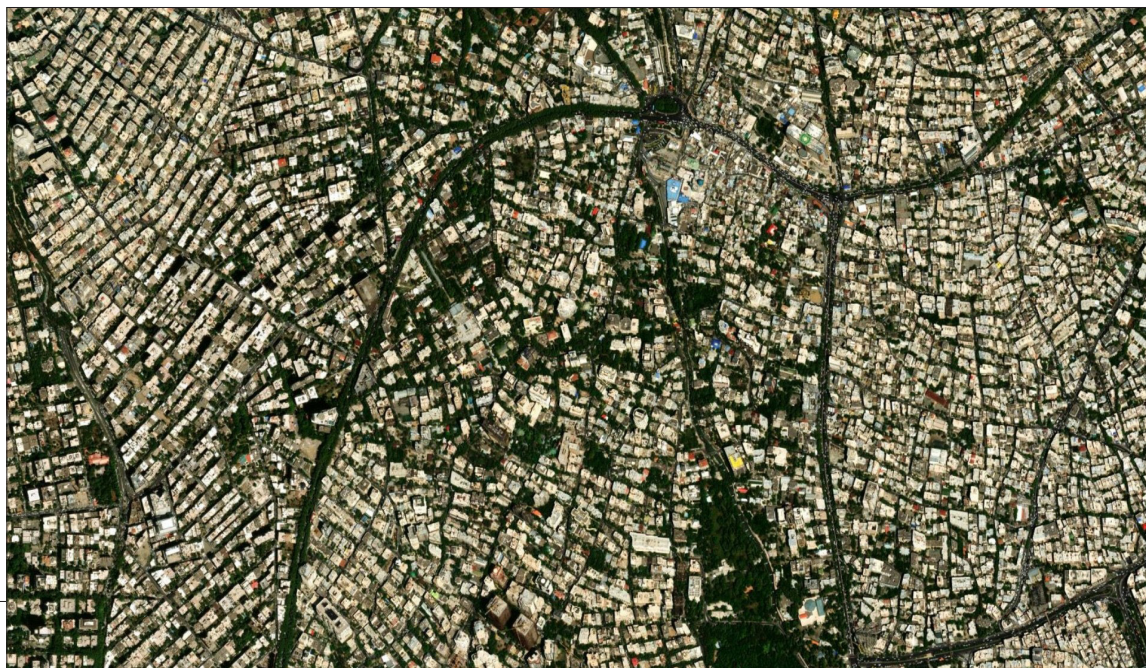
واژه‌های کلیدی:

۱. باغ‌های شهری
۲. فضای سبز
۳. کمیسیون ماده (۷)
۴. بوستان شهری
۵. قطع درختان

فهرست مطالب و جدول

چکیده.....	۶
خلاصه مدیریتی.....	۷
۱. مقدمه.....	۹
۲. پیشینه پژوهش.....	۱۱
۳. کلیات طرح.....	۱۲
۴. جلوگیری از قطع درختان.....	۱۲
۵. تهیه شناسنامه و پلاک کوبی.....	۱۳
۶. شرایط جابه‌جایی و مستثنیات قطع.....	۱۴
۷. ملاحظات پروانه ساختمانی.....	۱۴
۸. غرس درختان جایگزین.....	۱۴
۹. پایش باغ‌ها.....	۱۵
۱۰. جبران خسارت و جرائم.....	۱۶
۱۱. تشکیل کمیسیون نظارت بر فضای سبز.....	۱۷
۱۲. سیاست‌های تشویقی.....	۱۸
۱۳. تدوین آیین‌نامه اجرایی.....	۱۹
۱۴. کمربند سبز (الحاقی).....	۱۹
۱۵. تغییرات طرح تفصیلی (الحاقی).....	۲۰
۱۶. بهره‌گیری از حریم شهر (الحاقی).....	۲۰
۱۷. فرهنگ‌سازی (الحاقی).....	۲۰
۱۸. ملاحظات میراث طبیعی.....	۲۱
۱۹. مقایسه تطبیقی.....	۲۱
۲۰. جمع‌بندی و نتیجه‌گیری.....	۳۷
پیوست.....	۳۸
منابع و مأخذ.....	۳۹
جدول ۱. مقایسه تطبیقی قانون فعلی حفظ و گسترش فضای سبز شهرها با طرح اصلاحی به‌انضمام اظهارنظر کارشناسی.....	۲۲

اظهار نظر کارشناسی درباره: «طرح اصلاح قانون حفظ و گسترش فضای سبز در شهرها»

چکیده

با عنایت به اینکه فضای سبز شهری هم‌واحد ثمرات اجتماعی و هم‌حائز بازدهی بوم‌شناختی است، در این راستا تمهیدات ایجابی و سلبی قانونی از پنج دهه پیش در قالب «قانون حفظ و گسترش فضای سبز و جلوگیری از قطع بی‌رویه درخت» و سپس «لایحه قانونی حفظ و گسترش فضای سبز در شهرها» فراهم شده است. اما با وجود چندین بار اصلاحیه و الحاقیه‌های صورت گرفته روی این قانون همچنان شاهد نواقص و ضعف‌هایی در این قانون هستیم. از مهم‌ترین کاستی‌های این قانون باید به عدم تعیین تکلیف بسیاری از مسائل از جمله دامنه اجرای قانون، نظارت بر حسن اجرای آن، جبران خسارت‌ها و میزان جرائم و از همه مهم‌تر جلوگیری مؤثر از تخریب فضای سبز شهری و قطع درختان اشاره کرد. به‌رغم اینکه طرح تقدیمی در پی آن است تا با تدقیق شرایط تشخیص باغات و همچنین در نظر گرفتن برخی از بند و بست‌ها در روند صدور پروانه ساختمانی و بازنگری در جرائم قطع عالمانه و عامدانه درخت، از تخریب گسترده باغ‌های شهری صیانت نماید، لیکن نسخه مدون شده همچنان در بسیاری از موارد از جمله اعضای کمیسیون ماده (۷)، برخورد با مالکان متخلف، مصادیق سیاست‌های تشویقی، شیوه پایش و ارزیابی مستمر باغات و پهنه‌های سبز مصرح نبوده و بسیاری از موارد کلی که ماهیت تقنینی دارد به آیین‌نامه اجرایی موکول شده است که می‌تواند منفذ را برای تأویل و تفسیر باز بگذارد. نظر به دغدغه و هدف طرح، ضمن تأیید کلیات طرح پیشنهاد می‌شود موارد اصلاحی و الحاقی تبیین شده در این گزارش مورد مذاقه قرار گیرد.

■ مسئله اصلی

در دهه‌های اخیر به سبب تقاضای چشمگیر برای اسکان جمعیت و استقرار فعالیت در سکونتگاه‌های شهری که گسترش کالبدی و افزایش ارزش افزوده اراضی را در پی داشته، باغ‌های درون شهری، زمین‌های دارای کاربری پارک و فضای سبز و همچنین عرصه‌های سبز پیراشهری به شدت در معرض تخریب، کاهش محدوده و تغییر کاربری قرار گرفته است و شاید میانبر هر گونه توسعه و تغییر کاربری، تغییر کاربری فضای سبز و باغات به سایر کاربری‌های انتفاعی بوده است. حتی گاه به دلیل تأمین برخی خدمات و کاربری‌های خدماتی، استقرار کارگاه‌های عمرانی با مالکیت بخش عمومی بر فضای سبز عمومی؛ ساده‌ترین مسیر، جانمایی موقت یا دائم این خدمات یا کارگاه‌ها در بوستان‌های شهری یا فضای سبز حاشیه‌ای تعریف شده است. موضوعی که با توجه به روند رشد شهرها و به خصوص مترکم‌تر شدن کلانشهرها (حتی ورای طرح‌های شهری مصوب) و نیاز مضاعف و چندبعدی به فضاهای سبز شهری، تعریف کاربری و فعالیت جدید و توده‌گذار در عرصه فضای سبز شهری به شدت باعث افت کمیت و کیفیت فضاهای سبز شهری می‌شود و آخرین ذخیره گاه‌های فضای باز و سبز شهری برای پناه آوردن شهروندان از ازدحام و دشواری‌های زندگی شهرنشینی هم در معرض خطر قرار می‌گیرد.

از سوی دیگر حفظ و نگهداشت درختان موجود و توسعه سطوح سبز و پوشش گیاهی در بیشتر شهرهای کشور با وجود قوانین و مقررات مرصوص در این زمینه با دشواری‌هایی روبه‌رو بوده است. در این میان مهم‌ترین قانون ملاک عمل در نظام فضای سبز شهری، «[لایحه قانونی حفظ و گسترش فضای سبز در شهرها مصوب شورای انقلاب](#)» و اصلاحات بعدی آن است که به سبب عواملی همچون عدم اختیارات کافی نهادهای اجرایی متولی، ضعف نظارت، فقدان قاطعیت در برخورد با تخلفات، نبود سیاست‌های تشویقی و ترغیبی و ... چندان مؤثر نبوده است.

اهمیت موضوع وقتی دوچندان می‌شود که سطح باغات شهری اکیداً کاهش یافته و در جدال با انگیزه‌های بالای اقتصادی ساخت‌وساز، نه تنها حمایت‌های مؤثر و عملیاتی در خصوص حفظ باغات صورت نمی‌پذیرد؛ بلکه بعضاً شاهد تصویب مقررات و مصوباتی برای تسهیل ساخت‌وساز یا تغییر کاربری در باغات هم هستیم که با تصویب در شوراهای اسلامی شهر و شهرداری‌ها و همچنین آرای صادره کمیسیون ماده (۵) قانون تأسیس شورای عالی شهرسازی و معماری ایران، عملاً حفظ و گسترش باغات به‌عنوان با ارزش‌ترین بخش فضای سبز شهری به محاق می‌رود.

ارزش باغات در شهرهای پرجمعیت و مناطق مترکم‌امروزی و به خصوص کلانشهرها بسیار فراتر از تعاریف معمول ارزش فضای سبز و درخت و باغ است و در عمل باید تلاش شود به‌مانند نگرینی سبز در هیاهوی توسعه شهری از آنها حفاظت و حراست کرد. در این راستا طرح «اصلاح قانون حفظ و گسترش فضای سبز در شهرها» با مقصود کارآمد کردن مدیریت فضای سبز شهری و مؤثر کردن مجازات متخلفان، تدوین و ارائه شده است.

■ نقاط قوت و ضعف طرح

الف) نقاط قوت

هدف طرح پیش رو افزایش دامنه شمول ممنوعیت قطع درختان، تبیین شرایط حفظ و گسترش باغ‌های شهری و تکمیل بانک اطلاعاتی فضای سبز است. افزایش دامنه شمول این قانون به همه مالکیت‌ها و در هر محل می‌تواند جلوی زیاده‌خواهی‌ها و منفعت‌طلبی‌ها را در این زمینه تا حد زیادی بگیرد. از سوی دیگر **پیشنهاد تعیین مصادیق سیاست‌های تشویقی و تسهیلات مرتبط با توسعه و گسترش فضای سبز بسیار متمرکز خواهد بود**، چراکه انگیزه‌های سوداگرانه و منافع حاصل از افزایش تراکم و سطح اشغال واحدهای مسکونی و مراکز تجاری - اداری چندمنظوره، فشار سنگینی بر حفظ باغ‌های شهری و عدم تغییر کاربری آنها وارد می‌کند و از این رو تا زمانی که مشوق‌ها از وزنه سنگینی برخوردار نباشند در خصوص کارایی

آنها تشکیک وجود دارد. با توجه به اینکه طی دهه‌های گذشته اغلب آیین‌نامه‌های اجرایی و شیوه‌نامه‌های وضع شده برای مقابله با این موضوع به صورت سلبی بوده است تجربه اجرای چند دهه قانون نشان می‌دهد در کنار رویکردهای سلبی، باید مصادیق رویکردهای ایجابی و تشویقی مؤثر به صورت مشخص و صریح در قانون تبیین شود، به گونه‌ای که حداقل انگیزه‌های حفظ فضای سبز و صیانت از باغ‌های شهری برای مالکان باقی بماند و نیز سبب تشویق سایرین به کاشت درختان و گسترش پهنه‌های سبز شود.

ب) نقاط ضعف

در این طرح تغییری در رویه جاری کمیسیون ماده (۷) صورت نگرفته است و همچنان اختیارات تصمیم‌گیری، تشخیصی و اجرایی بر عهده کمیسیون مزبور است. همچنین در کنار آن وظیفه نظارتی و رسیدگی به دعاوی و شکایات ناشی از اجرای این قانون نیز همچنان پابرجاست که این امر مسبب فساد، اعمال سلیقه و عدم اجرای صحیح قانون می‌گردد و به عبارت دیگر نباید وظیفه تصمیم‌گیری، اجرا و نظارت بر عهده یک نهاد واحد باشد.

همچنین مقرر شده است تا آیین‌نامه اجرایی قانون بازنگری شود، در حالی که هیچ اشاره‌ای به لزوم در نظر گرفتن مقتضیات محلی نشده است که شایسته است در تدوین مواد قانونی ملاحظات شهرهای مختلف کشور با توجه به جمعیت، وسعت، منطقه قرارگیری و وضع پوشش گیاهی را در نظر گرفت و راه را بر تفسیر به‌رأی و اعمال نظر شخصی در صدور یا عدم صدور مجوز قطع درخت بست و مرجع رسیدگی به شکایات و نظارت بر حسن اجرای قانون نیز کاملاً صالح و قدرتمند پیش‌بینی شود تا حق افراد ضایع نشود.

■ پیشنهادهای مرکز پژوهش‌های مجلس شورای اسلامی

از آنجاکه باغ‌های شهری به‌عنوان سامانه‌های تنفسی شهر عمل می‌کنند و افزون بر پالایش نسبی آلودگی هوا و کاهش آلودگی صوتی؛ نفوذپذیری خاک را افزایش داده، تغذیه و تقویت سفره‌های آب زیرزمینی و کاهش آب‌گرفتگی و سیلاب‌های شهری را سبب می‌شود و حتی بر کاهش فرونشست می‌تواند اثر گذار باشد؛ لذا به یقین می‌توان هم‌زمان با حفظ حقوق مالکانه، آنها را جزء حقوق عامه دانست و به همین دلیل طبق تمهیدات و شرایطی، مدیریت شهری باید امتیازات و مشوق‌هایی در یکسری از امور و هزینه‌ها برای آنها قائل شود تا موجبات نگهداشت و توسعه باغ‌های شهری فراهم شود. همچنین به طریق اولی حفاظت از کاربری‌های سبز عمومی و اجتناب از بارگذاری جدید ولو با تأمین معوض در حاشیه و یا لبه‌های شهری باید در دستور کار قرار گیرد.

از سوی دیگر در بسیاری از شهرهای کشور و به‌ویژه کلانشهرها، طرح کمربند سبز علاوه بر مشکلات ناشی از تأمین منابع مالی به دلیل پاره‌ای از ناهماهنگی‌ها اجرایی نشده است؛ لذا در این زمینه شایسته است ملاحظات این امر به صورت حکم قانونی مورد توجه قرار گیرد. موضوعی که با وجود توصیه‌های مکرر مقام معظم رهبری و همچنین حکم قانونی در برنامه ششم توسعه تقریباً عملکرد و پیشرفت ملموسی نداشته است.

همچنین از آنجاکه برخی از گونه‌های گیاهی، تک درخت‌ها و پهنه‌های سبز دارای ارزش دانشی، حفاظتی و زیباشناسی هستند یا در معرض خطر قرار دارند، شایسته است به‌بعد میراثی فضای سبز شهری نیز توجه شود؛ چرا که میراث طبیعی به لحاظ کارکردهای آن در شکل‌گیری هویت فرهنگی، وحدت ملی و ایجاد زمینه‌های اشتغال و رونق اقتصادی به‌ویژه در قالب گردشگری حائز اهمیت هستند و باید تمهیداتی برای حفاظت آنها در نظر گرفته شود.

در خصوص کمیسیون تشخیص باغات با توجه به عملکرد نه‌چندان مطلوب آن، پیشنهاد می‌شود فقط برای نظارت بر حسن اجرای قانون و رسیدگی به اعتراضات، شکایات و اختلاف‌ها، کمیسیونی متشکل از نهادهای مختلف مؤثر تشکیل شود. در خصوص اعضای کمیسیون نیز برای افزایش دقت، دربرگیری نظرات مختلف تخصصی و ابعاد گوناگون موضوعات، اجتناب از تک‌صدایی و اعمال نفوذ، حضور نمایندگان از نهادهای مختلف مؤثر تأکید می‌گردد و لازم است در متن قانون تصریح شود.

۱. مقدمه

بی‌گمان اهمیت حفظ و گسترش فضای سبز شهری به سبب نقشی که در ارتقای کیفیت زندگی و شاخص‌های محیطی و نشاط اجتماعی، افزایش تعاملات، سرزندگی و زیبایی سیما و منظر دارد، بیش از پیش ضرورت یافته است. از سوی دیگر توسعه بی‌رویه و ناموزون شهرها ارتباط مستقیم با طبیعت را به شدت کاهش داده و هم‌زمان با استفاده روزافزون از خودرو و تکوین نابسامان کانون‌های تولیدی - صنعتی در پیرامون هسته‌های شهری و متعاقب آن گسترش آلاینده‌ها، متأسفانه شاهد تخریب بخش بسیاری از فضای سبز شهری و کاهش تراکم پوشش گیاهی در شهرها نیز هستیم.

کاشت درختان و توسعه فضای سبز صبغه‌ای عقیدتی و فرهنگی دارد. خلقت انسان و مراتب و ساحات وجودی او به گونه‌ای است که سلامت و نشاط جسمانی و روحانی او در ارتباط مؤثر و سالم با طبیعت، گیاهان و درختان معنا می‌یابد، این موضوع مورد تأکید روایات مختلف اسلامی نیز هست تا جایی که در روایتی از پیامبر اسلام صلی الله علیه و آله آمده است که نگاه به سبزه‌زار مایه روشنی دیده است [۱]. اهتمام دین مبین اسلام به درختکاری و افشاندن دانه یا کاشتن شاخه ثمربخش، کاملاً در متون دینی مشاهده می‌شود؛ به گونه‌ای که گاهی کاشتن درخت، در ردیف بهترین و مقدس‌ترین کارهای خیر قرار می‌گیرد. اهمیت درختکاری چنان است که رسول خدا (ص) درباره آن فرمود: «اگر نهالی در دست یکی از شماست و در آستانه برپایی قیامت به اندازه کاشتن آن فرصت دارد، آن را بکارد» [۲]. در اسلام، هم درباره نگهداری درخت و آبیاری آن دستور رسیده و هم از قطع آن نهی شده است [۳]. در مواردی هم که ضرورت و نیاز بر قطع کردن درخت هست در روایات تأکید شده که باید جایگزینی صورت پذیرد. از امام رضا (ع) نقل است که قطع درخت (در صورت نیاز) با تبدیل و جایگزینی، مانعی ندارد؛ چنانچه فرمودند: «امام کاظم (ع) درخت سدری را قطع کرد و درخت انگوری به جای آن کاشت» [۴].

با عنایت به اینکه سلامت محیط زندگی و نگاهداشت بهینه آن پیوندی تنگاتنگ با تندرستی انسان دارد، بدین جهت این امر در اصل پنجاهم **قانون اساسی جمهوری اسلامی ایران** مورد تأکید قرار گرفته و حفاظت محیط زیست و وظیفه عمومی تلقی شده و توسعه فعالیت‌های اقتصادی که با آلودگی محیط زیست یا تخریب غیرقابل جبران آن ملازمه پیدا کند، ممنوع شده است. از آنجا که حفاظت و گسترش فضای سبز و درختان، مصداقی از حفاظت از محیط زیست شهری تلقی می‌شود، لذا شایسته است فضای سبز شهری یک ارزش حمایت شده قلمداد شود و ضمن اهتمام جدی در توسعه و گسترش آن، بازدارندگی تمهیدات جلوگیری از قطع درختان و تخریب باغات همواره تقویت گردد [۵].

بایستگی فضای سبز و ضرورت نگهداشت درختان همواره مورد تأکید مقام معظم رهبری قرار داشته و ایشان هر ساله در بیانات خود در روز درختکاری، به اهمیت و برکات گیاهان، جنگل‌ها و مراتع در حفظ هوا و آب، زیبا و تماشایی کردن فضای زندگی و تولید محصولات مفید برای بشر اشاره دارند و بارها خطاب به دست‌اندرکاران نظام گوشزد کرده‌اند که مسئولان باید مانع از بین رفتن درختان موجود در شهرها شوند. همچنین، در هنگام غرس نهال به مناسبت روز درختکاری و هفته منابع طبیعی در سال ۱۳۹۶، خاطر نشان ساختند که در تهران، باغ‌ها و باغستان‌هایی وجود دارد که برخی به دنبال دست‌اندازی به آنها هستند؛ اما باید جلوی این کار که ضربه به زندگی و آسایش شهری است، گرفته شود. از سوی دیگر رهبر معظم انقلاب ضمن توصیه به جدی گرفتن مسئله آبخیزداری در خصوص کاشت درخت و فضای سبز، اظهار داشتند اجرای این سیاست می‌تواند از عواملی باشد که مانع بروز ریزگردها و سیلاب‌ها شود [۶].

مداقه در اسناد فرادست حاکی است در چندین بند از سیاست‌های کلی نظام در بخش محیط زیست و سیاست‌های کلی نظام در امور شهرسازی که به‌عنوان راهنمای دستگاه‌های اجرایی، تقنینی و نظارتی، خط‌مشی و جهت‌گیری نظام را در بخش‌های مذکور تعیین می‌کند، مسئله حفاظت محیط زیست، جرم‌انگاری تخریب آن و نهادینه‌سازی فرهنگ زیست‌محیطی مورد تأکید قرار گرفته که گسترش فضای سبز و جلوگیری از تخریب آن را می‌توان از آن استنباط کرد. از جمله اینکه در بند «۴» سیاست‌های کلی نظام در بخش محیط

زیست (ابلاغی مورخ ۱۳۹۴/۰۸/۲۶ مقام معظم رهبری)، پیشگیری و ممانعت از انتشار انواع آلودگی‌های غیرمجاز و جرم‌انگاری تخریب محیط زیست و مجازات مؤثر و بازدارنده آلوده‌کنندگان و تخریب‌کنندگان محیط زیست و الزام آنان به جبران خسارت تصریح شده است. همچنین در بندهای «۱۲» و «۱۴» از سیاست‌های کلی نظام در بخش محیط زیست، بر گسترش سطح آگاهی عمومی، نهادینه‌سازی فرهنگ حفاظت از محیط زیست و جلوگیری از تخریب آن به‌عنوان یک اصل و باور اعتقادی و اسلامی و مصداقی از سبک زندگی و ارزش‌های سازنده ایرانی-اسلامی تأکید شده است [۷]. از سوی دیگر در بند «۲» سیاست‌های کلی نظام در امور شهرسازی (ابلاغی مورخ ۱۳۸۹/۱۱/۲۹ مقام معظم رهبری)، تعیین ابعاد کالبدی شهرها در گسترش افقی و عمودی با تأکید بر هویت ایرانی-اسلامی و با رعایت ملاحظات فرهنگی، اجتماعی، اقتصادی، امنیتی، حقوق همسایگی و امکانات زیربنایی و الزامات زیست‌محیطی و اقلیمی حکم شده است و در بند «۴» نیز تأمین منابع پایدار برای توسعه و عمران و مدیریت شهری و روستایی با تأکید بر نظام درآمد-هزینه‌ای و در چارچوب طرح‌های مصوب تکلیف شده است [۸].

به‌منظور افزایش کیفیت زندگی شهری و تأمین دسترسی عادلانه به فضای سبز، «[قانون حفظ و گسترش فضای سبز و جلوگیری از قطع بی‌رویه درخت](#)» [۹] در حدود نیم قرن پیش به تصویب رسید. پس از پیروزی شکوهمند انقلاب اسلامی با تغییرات و اصلاحاتی که شورای انقلاب در سال ۱۳۵۹ بر آن اعمال کرد «[لایحه قانونی حفظ و گسترش فضای سبز در شهرها](#)» [۱۰] نزدیک به سه دهه مورد اتکا و ملاک عمل نهادهای متولی بود. در سال ۱۳۸۷ طرح اصلاح مواد «۱»، «۴» و «۶» این قانون در دستور کار مجلس شورای اسلامی قرار گرفت و پس از کش و قوس‌های فراوان در تاریخ ۱۳۸۸/۰۴/۲۰ با اصلاحاتی از سوی مجمع تشخیص مصلحت نظام مورد تأیید قرار گرفت. اکنون پس از گذشت بیش از یک دهه از اجرای اصلاحیه قانون مذکور، همچنان شاهد افزایش روزافزون تخریب فضای سبز، تغییر کاربری و تفکیک باغات و پهنه‌های سبز و قطع و برکندن درختان در سکونتگاه‌های شهری هستیم. مذاقه در قانون حفظ و گسترش فضای سبز در شهرها نشان می‌دهد این قانون دارای نواقص و ضعف‌هایی به شرح زیر است:

- عدم تعیین تکلیف در خصوص دامنه اجرای قانون برای باغات با انواع مالکیت،
- عدم تصریح عوارض قطع درخت،
- عدم تعیین تکلیف در خصوص درآمد حاصله از محل عوارض قطع درخت،
- عدم تعیین تکلیف در خصوص نظارت بر حسن اجرای قانون،
- عدم در نظر گرفتن ملاحظات میراث طبیعی و آثار طبیعی ملی (از جمله حریم آثار)،
- عدم تعیین تکلیف در خصوص مواردی که باغ دارای سند مالکیت بوده و یا از کمیسیون ماده (۱۲) قانون زمین شهری سابقه دایر بودن را دارد،

- عدم تعیین تکلیف در خصوص باغ‌هایی که دارای نقشه ثبتی و عکس‌های هوایی است،
- عدم تعیین تکلیف در خصوص اراضی که در پهنه باغی قرار دارند اما هیچ‌گونه مستندی مبنی بر سابقه وجود باغ در این اراضی وجود ندارد،
- عدم تعیین تکلیف در خصوص محل‌هایی که توسط وزارت جهاد کشاورزی در حریم شهر، باغ شناخته می‌شود،
- عدم تعیین تکلیف در خصوص باغاتی که در شهرها موفق به اخذ مجوز قطع درخت از شهرداری‌ها می‌شوند،
- عدم تعیین تکلیف در خصوص حفظ درختان باغات بلاصاحب و رهاشده و باغاتی که مالکین آن به نگهداری و حفاظت از باغ قادر نباشند،
- عدم لحاظ استثنای برای مشمولان حکم قضایی در اجرای مجازات‌های مقرر در قانون،
- عدم لحاظ حجم تخریب و مقتضیات محلی در وضع جرائم،
- ضرورت بازنگری در جرائم نقدی قطع عالمانه و عامدانه درخت،
- عدم لحاظ نحوه جبران خسارت وارده در خصوص باغات و فضای سبز که دارای مجوز قطع نبوده‌اند،
- عدم پیش‌بینی سیاست‌های تشویقی و تسهیلات مرتبط با توسعه و گسترش فضای سبز در شهرها،
- عدم اشاره به ایجاد محدودیت و ممنوعیت برای کاشت درختان و گیاهان با مصرف آب بالا و گونه‌های مهاجم و غیر بومی.

با توجه به موارد مطروحه فوق اصلاح «قانون حفظ و گسترش فضای سبز شهرها»، در دستور کار قرار گرفته و در نظر است تا با لحاظ داشتن تمهیداتی زمینه حفاظت و گسترش فضای سبز عمومی و نیمه‌عمومی، فضای سبز خیابانی و همچنین سطوح و عرصه‌های سبز دارای مالکیت شخصی فراهم شود.

۲. پیشینه پژوهش

سوابق مطالعاتی مرتبط با موضوع

بررسی گزارش‌های کارشناسی تدوین یافته در مرکز پژوهش‌های مجلس شورای اسلامی در حوزه عمران شهری نشان می‌دهد هیچ‌گونه گزارش راهبردی در این زمینه انتشار نیافته است. از سوی دیگر با وجود ارائه لوایح و طرح‌های مختلف حوزه شهرسازی که برخی از آنها در بردارنده موضوع‌های مرتبط با فضای سبز بوده‌اند و همچنین اصلاحیه‌های صورت گرفته بر «[لایحه قانونی حفظ و گسترش فضای سبز در شهرها](#)»، این مسئله کمتر مورد توجه قرار گرفته است. از جمله مطالعاتی که بدین امر پرداخته باید به «گزارش کارشناسی پیرامون طرح تغییر کاربری اراضی مشمول طرح فضای سبز» [۱۱] اشاره کرد. گزارش مزبور با توجه به اینکه از قدمت بالایی برخوردار است و دارای طبقه‌بندی بوده و به صورت صرفاً جهت اطلاع نمایندگان انتشار یافته است.

همچنین در گزارش دیگری که با عنوان «اظهار نظر کارشناسی درباره: طرح اصلاح لایحه قانونی حفظ و گسترش فضای سبز در شهرها مصوب ۱۳۵۹ شورای انقلاب» [۱۲] در سال ۱۳۸۶ به چاپ رسید، ضمن تأیید کلیات طرح، بر مواردی همچون دادن اختیار تشخیص فضای سبز و باغ‌ها به شهرداری‌ها، تعیین حدنصاب تفکیک ۲ هزار مترمربع برای باغ‌ها، منوط شدن تغییر کاربری باغ‌ها به تصویب در کمیسیون ماده (۵)، عدم تعیین مبلغ مشخص جریمه برای قطع درختان و برخورد جدی با هر گونه قطع درختان و متخلفان تغییر کاربری باغ تأکید شده است.

سوابق تقنینی مرتبط با موضوع

مذاقه در سیر تحول قوانین و مقررات ملاک عمل در حوزه فضای سبز شهری حاکی است با وجود اینکه برای نخستین بار به موجب بند «۲۴» ماده (۵۵) «[قانون شهرداری](#)» [۱۳] مصوب ۱۳۳۴/۴/۱۱، صدور پروانه برای تمامی ساختمان‌هایی که در شهرها ایجاد می‌شوند، از وظایف شهرداری‌ها تعیین شد، اما تا سال ۱۳۴۵ سیاست تفکیک و تعیین نوع استفاده از زمین در اختیار شخص مالک بوده است و با توجه به عدم طرح‌های توسعه شهری مصوب، در بیشتر موارد شهرداری‌ها در هنگام صدور مجوز احداث بنا، نقشه مورد نظر متقاضی را با اندک اصلاحاتی در بر و کف تصویب می‌کردند. در سال ۱۳۴۵ با الحاق مواد (۹۹)، (۱۰۰) و (۱۰۱) به قانون شهرداری، به شهرداری‌ها اجازه داده شد تا نحوه استفاده از زمین را تعیین و در تفکیک اراضی داخل محدوده شهر دخالت و از عملیات ساختمانی بناهای بدون پروانه یا مخالف مفاد پروانه به‌وسیله مأموران خود اعم از آنکه ساختمان در زمین محصور یا غیر محصور واقع باشد، جلوگیری کنند. همچنین بر اساس تبصره الحاقی مورخ ۱۳۵۲/۵/۱۷ به ماده (۵۵) قانون شهرداری مقرر شد، در شهرهایی که نقشه جامع شهر تهیه شده، شهرداری مکلف است طبق ضوابط نقشه مذکور، در پروانه ساختمانی نوع استفاده از ساختمان را قید کند. با توجه به افزایش جمعیت و توسعه شهرها و متعاقب آن منافع اقتصادی ساخت‌وساز مسکن، بسیاری از سودجویان ترغیب شدند تا از هر فرصتی برای تفکیک باغ‌های شهری و تخریب فضای سبز در محدوده و حریم شهرها استفاده کنند؛ در این راستا تصمیم بر آن شد تا با وضع مقررات خاص به رویارویی با این روند پرداخته شود. از این رو «[قانون حفظ و گسترش فضای سبز و جلوگیری از قطع بی‌رویه درخت](#)» در تاریخ ۱۳۵۲/۵/۱۱ مشتمل بر ۱۲ ماده و ۹ تبصره به تصویب مجلس شورای ملی رسید. مزیت این قانون پیش‌بینی تشویق برای ایجاد و توسعه فضای سبز با اعطای اعتبار با شرایط مساعد و بهره‌نازل، کمک و راهنمایی به اشخاص بود. با تغییرات و اصلاحاتی که شورای انقلاب در قانون مزبور صورت داد، «[لایحه قانونی حفظ و گسترش فضای سبز در شهرها](#)» در تاریخ ۱۳۵۹/۳/۱۱ دربرگیرنده ۸ ماده و ۷ تبصره به تصویب رسید. قانون مزبور تا سال‌ها به همان شکل مورد اتکا و عمل نهادهای متولی بود. در سال ۱۳۸۷ طرح اصلاح مواد «۱»، «۴» و «۶» این قانون با هدف تدقیق برخی از جزئیات و تبیین جرائم، در دستور کار مجلس شورای اسلامی قرار گرفت و اصلاحیه مذکور در جلسه علنی مورخ ۱۳۸۷/۱۲/۱۴ تصویب و مواد «۱» و «۴» آن مورد ایراد شورای نگهبان قرار گرفت و در نهایت تحت عنوان «[قانون اصلاح لایحه قانونی حفظ و گسترش فضای سبز در شهرها مصوب ۱۳۵۹ شورای انقلاب](#)» [۱۴] در تاریخ ۱۳۸۸/۰۴/۲۰ با اصلاحات مجمع تشخیص مصلحت نظام مورد تأیید قرار گرفت و در تاریخ ۱۳۸۸/۰۵/۱۳ برای اجرا به دولت ابلاغ شد. شایان ذکر است با توجه به حکم ماده (۱) که مقرر می‌دارد جزئیات و چگونگی جلوگیری از قطع درختان در چارچوب آیین‌نامه خواهد بود، شورای عالی استان‌ها با هماهنگی وزارت کشور، وزارت مسکن و شهرسازی (راه و شهرسازی فعلی)، وزارت جهاد کشاورزی، سازمان حفاظت محیط زیست و شهرداری تهران، «[آیین‌نامه اجرایی ماده یک قانون اصلاح لایحه قانونی حفظ و گسترش فضای سبز در شهرها](#)» [۱۵] را تهیه و در تاریخ ۱۳۸۸/۴/۲۰ تصویب و مجدداً در تاریخ ۱۴۰۱/۶/۱۷ تنقیح کرد.

۳. کلیات طرح

با عنایت به اینکه پیشینه تقنین در حوزه فضای سبز شهری به نیم قرن پیش بازمی‌گردد و در پنج دهه گذشته تغییرات اندکی بر نسخه اولیه صورت گرفته، شایسته است عنوان طرح پیشنهادی به «طرح اصلاح قانون حفظ و گسترش فضای سبز در شهرها و اصلاحات بعدی آن» تغییر یابد. شایان ذکر است در حال حاضر نیز عنوان قانون جاری و ملاک عمل (لایحه قانونی حفظ و گسترش فضای سبز در شهرها مصوب ۱۳۵۹ شورای انقلاب) چندان گویا نبوده و در برخی استنادها به صورت ناقص یا نادرست درج می‌شود. از آنجا که طرح مزبور بنا بر آن دارد تا آخرین نسخه قانون ملاک عمل را اصلاح کند، باید صرفاً مواد و تبصره‌هایی ذکر شود که مورد اصلاح و تغییر قرار می‌گیرند و یا با الحاق یا حذف، ترتیب شماره‌گذاری آنها دستخوش تغییر می‌شود و از درج کل متن قانون فعلی و موارد بدون تغییر اجتناب گردد. این مسئله برخلاف اصول نگارش متون قانونی است.

مقدمه توجیهی طرح تدوین شده از سوی شورای عالی استان‌ها تنها برخی از نواقص قانون جاری «قانون اصلاح لایحه قانونی حفظ و گسترش فضای سبز در شهرها» را بر شمرده و جمع‌بندی و نتیجه‌گیری مشخصی را ارائه نکرده است. آنچه که از مقدمه طرح برمی‌آید این است که تنها مسئله تخریب باغات و فضای سبز جهت توسعه ساخت و ساز و نقش فضای سبز به عنوان عامل اثرگذار در کاهش آلودگی هوا مورد تأکید قرار گرفته و از سایر ابعاد این مسئله از جمله انفکاک و خرد شدن پهنه‌های سبز شهری و تبدیل شدن آن به لکه‌های سبز پراکنده و سایر کارکردهای آن از جمله کارکرد تفریحی، سلامت، اجتماعی و حتی اقتصادی چشم‌پوشی شده است.

مذاقه در روند پابرجایی پهنه‌های باغی و مساحت فضای سبز در اغلب شهرهای کشور نشان می‌دهد، طی نیم قرن گذشته قانون حفظ و گسترش فضای سبز در شهرها از بازدارندگی چندان مؤثری برخوردار نبوده و در عمل به‌ویژه در پایتخت و کلانشهرها، عرصه قابل توجهی از باغ‌ها باقی نمانده است. با عنایت به این مسئله شایسته است بیش از آنکه رویکرد سلبی در اصلاح قانون اتخاذ شود، زمینه‌های ترغیب و تشویق گسترش فضای سبز مورد توجه قرار گیرد.

۴. جلوگیری از قطع درختان

در ماده (۱) طرح پیشنهادی حکم ممنوعیت قطع درخت که در قانون فعلی تنها شامل درختان فضاهای عمومی شهر و باغات است، به تمام اراضی شهری با هر نوع کاربری و هر نوع مالکیت تسری داده شده است. با توجه به اینکه در شرایط موجود در اغلب اراضی شهری که دارای کاربری‌های انتفاعی به‌ویژه کاربری مسکونی و کاربری تجاری - خدماتی هستند در راستای افزایش ارزش افزوده ملک بیشینه تراکم و سطح اشغال در دستور کار قرار دارد و در این راستا به قطع درخت اقدام کرده و صرفاً با پرداخت عوارض و جریمه نه‌چندان متناسبی مجوز این کار صادر می‌شود، افزایش دامنه شمول این قانون به همه مالکیت‌ها و در هر محل می‌تواند جلوی زیاده‌خواهی‌ها و منفعت‌طلبی‌ها را در این زمینه تا حد زیادی بگیرد.

اما باید به این نکته توجه داشت که از یکسان‌نگری شرایط تمامی شهرهای کشور و همچنین اعمال سلیقه در این زمینه باید به‌جد اجتناب شود و ضوابط به‌گونه‌ای تنظیم شود که شهرهای مختلف کشور را براساس جمعیت، وسعت، منطقه قرارگیری و وضع پوشش گیاهی تفکیک کرده و کاملاً شفاف باشد و راه را بر تفسیر به رأی و اعمال نظر شخصی در صدور یا عدم صدور مجوز قطع درخت ببندد و مرجع رسیدگی به شکایات و نظارت بر حسن اجرای قانون نیز کاملاً صالح و قدرتمند پیش‌بینی شود تا حق افراد ضایع نشود؛ چراکه این دامنه شمول به‌خصوص در باره قطعات با کاربری مسکونی و با مساحت‌های کوچک به‌ویژه در شهرهای کوچک و مناطق کم‌برخوردار ایجاد مشکل می‌کند.

در قطعاتی که براساس طرح توسعه شهری و بر مبنای حقوق مکتسبه مالک امکان توسعه اعم از افزایش سطح اشغال و تراکم و یا تغییر کاربری وجود دارد و امکان تغییرات اصولی و فنی در نقشه ساختمان برای اجتناب از قطع درخت هم وجود ندارد، نباید شرایط یکسان در نظر گرفته شود، چراکه می‌تواند سبب محرومیت مالک از حق اولیه خود در توسعه ملک شود. بهتر است این ماده قانونی و سایر مواد به‌گونه‌ای تنظیم شود که هم حق طبیعی افراد تضمین گردد و هم اهداف طرح فراهم شود، لذا شایسته است این مسئله مورد توجه کافی قرار گیرد و با الزام به جایگزین‌سازی درخت متناسب با حجم تخریب، در نزدیک‌ترین محلی که شهرداری مشخص می‌کند، همراه شود.

در طرح پیشنهادی تبصره‌ای به ماده (۱) الحاق شده است به این صورت که: «در مواردی که باغ دارای سند مالکیت بوده و یا از کمیسیون ماده (۱۲)

قانون زمین شهری [۱۶] سابقه دایر بودن را دارد، یا باغ دارای نقشه ثبتی و عکس‌های هوایی است. یا محل‌هایی که توسط وزارت جهاد کشاورزی در حریم شهر طبق نظر کمیسیون تبصره «۱» ماده (۱) قانون حفظ کاربری اراضی و باغات مصوب ۱۳۸۵، باغ شناخته شده است، نیاز به تشخیص شورای شهر ندارد. با توجه به اینکه تبصره الحاقی پیشنهاد شده می‌تواند از اعمال سلیقه شخصی و اعمال نفوذ اشخاص و افراد ذی‌نفوذ جلوگیری کند. لذا لحاظ این تبصره به‌عنوان تبصره «۲» (الحاقی) مناسب ارزیابی می‌شود.

در تبصره «۳» الحاقی به ماده (۱) طرح پیشنهادی قید شده: «مصوبات شورای عالی استان‌ها جهت تطبیق با قوانین و رعایت اصل یکصدوسی و هشتم (۱۳۸) قانون اساسی جمهوری اسلامی ایران به اطلاع رئیس مجلس شورای اسلامی خواهد رسید تا در صورتی که برخلاف قوانین بود، با ذکر دلیل برای تجدیدنظر و اصلاح به شورای عالی استان‌ها ارسال گردد.» با توجه به اینکه بخش چشمگیری از مفاد مندرج در آیین‌نامه اجرایی دارای ماهیت تقنینی است، از این رو شایسته است این موارد به‌طور صریح در قانون مشخص شود و تبصره مزبور که به مصوبات شورای عالی استان‌ها در خصوص آیین‌نامه اجرایی است حذف شود.

۵. تهیه شناسنامه و پلاک کوبی

با توجه به اینکه باید اجرای قانون با استناد به شناسنامه مزبور باشد مطلوب است اطلاعات این شناسنامه کامل و به‌هنگام باشد و همچنین قابلیت انتشار عمومی و بهره‌برداری برای مالکان و دستگاه‌های اجرایی فراهم باشد. همچنین با عنایت به اینکه دوره مدیریت شورای اسلامی شهر چهار سال بوده و حداکثر مدت انتصاب شهرداران نیز تا پایان این دوره می‌باشد شایسته است در ابتدای دوره هر شورای اسلامی، شهرداری شناسنامه مزبور را به‌روزرسانی کند. از سوی دیگر مطلوب است مشخصات در شناسنامه به‌طور صریح درج و بیان شود.

در این راستا اصلاح متن ماده (۲) به‌صورت زیر پیشنهاد می‌شود:

«شهرداری‌ها مکلفند ظرف مدت یک سال پس از لازم‌الاجرا شدن این قانون شناسنامه‌ای شامل تعداد، نوع درخت به تفکیک مثمر و غیر مثمر، محیط بن و سن تقریبی، محل دقیق کاشت شامل منطقه، ناحیه، میدان / بزرگراه / آزادراه / خیابان، کوچه، پلاک نشانی، نام مالک یا ذی‌نفع، شماره پلاک ثبتی یا شماره نوسازی پلاک مشمول، مساحت ملک را تنظیم کنند و این شناسنامه جهت انتشار عمومی و بهره‌برداری مالکین و دستگاه‌های اجرایی، در سامانه اطلاعات مکانی شهرداری ثبت و بارگذاری شده و این شناسنامه هر چهار سال یکبار بازنگری و به‌روزرسانی شده و سند اجرای این قانون براساس شناسنامه مزبور است.»

در اصلاحیه صورت گرفته در خصوص تبصره ماده (۲) آمده است: «شهرداری‌ها مکلفند در ختان موضوع ماده (۱) را پس از تنظیم مشخصات آنان پلاک کوبی کنند.»

اصلاحیه پیشنهادی در اجرا قابلیت تحقق ندارد چرا که طبق اصلاحیه پیشنهادی ماده (۱)، همان‌طور که قبلاً ذکر شد قانون شامل درختان واقع در قطعات با هر نوع مالکیت به‌ویژه قطعات دارای کاربری مسکونی، کاربری اداری - انتظامی و کاربری نظامی که معمولاً حجم قابل گسترده‌ای از درختان را در خود جای می‌دهد نیز شده است، ورود به این قطعات و پلاک‌گذاری درختان واقع در آن مکان‌ها نیازمند تمهیدات قانونی و قضایی و منوط به صرف وقت و هزینه بسیار است؛ به‌ویژه آنکه در بسیاری از شهرهای کوچک و میانی که ممکن است تعداد بسیاری درخت وجود داشته باشد خارج از توان فنی و مالی شهرداری باشد.

ضمن اینکه توجه به این نکته بسیار حائز اهمیت است که طبق تجربه، مداخله در حوزه مالکیتی افراد، حساسیت‌هایی را میان شهروندان ایجاد می‌کند که موجب می‌شود آنها احساس خسران کنند و خلاف هدف قانونگذار، از طرق مختلف پیش از پلاک کوبی اقدام به تخریب سریع‌تر باغ‌ها و خشکاندن درخت‌ها کنند تا از مداخله در ملک شخصی خود بکاهند.

بهتر است پلاک کوبی فقط برای درختان معابر، میادین و بوستان‌ها باقی بماند و در ارتباط با سایر درختان موضوع ماده (۱) به تهیه شناسنامه، ثبت در پرونده و ابلاغ به مالکان و ذی‌نفعان اکتفا شود. لذا اصلاح این تبصره به‌صورت زیر پیشنهاد می‌شود:

«شهرداری‌ها مکلفند درختان معابر اعم از، کوچه‌ها، خیابان‌ها، میادین، بزرگراه‌ها، آزادراه‌ها، بوستان‌ها، پارک‌های جنگلی و سایر فضاهای عمومی را پس از تنظیم مشخصات آنان پلاک کوبی کنند. همچنین شهرداری‌ها موظفند نسخه‌ای از شناسنامه تنظیمی سایر درختان موضوع ماده (۱) را به مالک یا ذی‌نفع یا قائم‌مقام قانونی وی ابلاغ نمایند و در پرونده ملک ثبت کنند.»

۶. شرایط جابه‌جایی و مستثنیات قطع

در طرح پیشنهادی، متن ماده (۴) به این صورت اصلاح شده است: «در صورت صدور و یا عدم صدور شناسنامه، قطع درختان موضوع ماده (۱) به جز مواردی که قطع آنها با تحصیل مجوز وفق ضوابط مندرج در آیین‌نامه اجرایی این قانون مجاز شناخته می‌شوند، ممنوع است.» از آنجا که ممکن است عدم تصریح شرایط جابه‌جایی و مصادیق مجاز شدن قطع درختان منجر به بروز سوء استفاده و یا انحراف در اجرای قانون شود شایسته است این امر به‌طور دقیق در متن ماده قانونی مشخص شود. در این راستا پیشنهاد می‌شود متن ماده (۴) به شرح زیر اصلاح شود: «قطع و جابه‌جایی هر گونه درخت در معابر و اماکن عمومی، دولتی و خصوصی واقع در محدوده و حریم شهر، تنها با درخواست مالکین، متولیان، متصدیان و اشخاص مسئول این اماکن، پس از صدور مجوز کتبی از سوی شهرداری و تنها براساس شرایط زیر مجاز شناخته می‌شود: الف) درختی که به علت آفت‌زدگی، بیماری، انگل و یا علل غیر عمد دیگر خشک شده و یا احتمال سرایت آفت و بیماری از آن به دیگر درختان و گیاهان وجود داشته باشد و یا احتمال سقوط آن برود که در این صورت باید به‌جای آنها نهال به میزان دو برابر محیط بن درخت غرس شود. ب) درخت در محل احداث ساختمان و یا مسیر راه، کانال و مجاری آب، خطوط انتقال برق، لوله‌کشی نفت، گاز، تلفن و نظایر آن قرار گرفته باشد و یا به هر نوعی مانع از اجرای طرح‌های عمرانی و عمومی باشد که در این صورت باید نهال به میزان سه برابر محیط درخت غرس شود. پ) درخت واقع در معابر و یا میدانی مانع عبور و مرور طبیعی باشد و یا وجود آن برای مالکین و ساکنین مزاحمت ایجاد کرده باشد که در این صورت باید نهال به میزان سه برابر محیط درخت غرس شود.»

۷. ملاحظات پروانه ساختمانی

در طرح پیشنهادی، تبصره «۲» ماده (۴) به این صورت اصلاح شده است: «در پروانه‌های ساختمانی که براساس طرح جامع و یا هادی شهرها از طرف شهرداری‌ها صادر می‌شود تعداد درختانی که در اثر احداث بنا باید قطع شود تعیین و قید خواهد شد، در صورتی که پس از دریافت پروانه و قطع درخت ظرف مدت مندرج در پروانه به استثنای مشمولین حکم قضایی اقدام به کاشت درخت جایگزین نشود مرتکب مشمول مجازات‌های مقرر در ماده (۶) این قانون خواهد شد.»

با توجه به اینکه یکی از طرح‌های مهم شهری که جزئیات و ضوابط توسعه هر قطعه را مشخص می‌کند طرح تفصیلی است، لذا اصلاح متن با اضافه شدن «طرح تفصیلی» تأکید می‌گردد. همچنین جهت شفاف‌تر و گویاتر شدن محتوای تبصره، تصریح به الزام جایگزینی درخت متناسب با میزان و حجم تخریب، جهت نیل به اهداف طرح ضروری است. بنابراین اصلاح متن تبصره «۲» ماده (۴) به صورت زیر پیشنهاد می‌شود: «در پروانه‌های ساختمانی که براساس طرح جامع، طرح تفصیلی و یا طرح هادی از طرف شهرداری‌ها صادر می‌شود تعداد درختانی که در اثر احداث بنا باید قطع شود تعیین و قید خواهد شد، و مالک باید متناسب با میزان و حجم تخریب، وفق محتوای این قانون نسبت به جایگزینی و غرس درخت اقدام نماید.»

در صورتی که پس از دریافت پروانه و قطع درخت ظرف مدت مندرج در پروانه به استثنای مشمولین حکم قضایی اقدام به کاشت درخت جایگزین نشود مرتکب مشمول مجازات‌های مقرر در ماده (۶) این قانون خواهد شد.»

۸. غرس درختان جایگزین

در طرح پیشنهادی، تبصره «۳» ماده (۴) به این صورت اصلاح شده است: «مالکین باغات و محل‌هایی که به صورت باغ شناخته شوند مکلفند به‌ازای درختان موضوع ماده (۱) که اجازه قطع آنان از طرف شهرداری صادر می‌شود، طبق آیین‌نامه و دستورالعمل‌های مربوطه اقدام و درختان جایگزین را در فصل مناسب غرس نمایند.» در متن تبصره قانون فعلی دقیقاً کیفیت جایگزینی و غرس درختان قطع شده مشخص شده است: «... به تعداد معادل دو برابر محیط بن درختان قطع شده در همان محل و یا هر محلی که شهرداری تعیین خواهد کرد درخت با

محیط بن حداقل ۱۰ سانتی متر بر طبق ضوابط و دستورالعمل‌های موجود در فصل مناسب غرس نمایند. در حالی که در متن اصلاحی طرح پیشنهادی، نوع اقدام و تعیین تکلیف در خصوص درختان قطع شده در باغات به آیین نامه و دستورالعمل‌های مربوطه حواله شده است، با توجه به اینکه باید در قانون این امر به صورت شفاف، دقیق و کارشناسی شده بر جایگزینی تعداد مشخص درخت با ویژگی‌های مناسب تصریح و تأکید شود و تبدیل به عوارض نقدی نشود. از این رو مطلوب است همان متن تبصره قانون فعلی با اصلاحات مختصری تثبیت شود، چرا که با اهداف قانون هماهنگی بیشتری دارد.

با توجه به توضیحات مطروحه فوق برای شفافیت محتوای تبصره «۳» ماده (۴) اصلاح متن به صورت زیر پیشنهاد می‌گردد:
«مالکین باغات و محل‌هایی که به صورت باغ شناخته می‌شوند مکلفند به ازاء درخت‌هایی که اجازه قطع آنها از سوی شهرداری صادر می‌شود به تعداد معادل سه برابر محیط بن درختان قطع شده در همان محل و یا هر محلی که شهرداری تعیین خواهد کرد درخت با محیط بن حداقل ۱۵ سانتی متر در فصل مناسب غرس نمایند.»

۹. پایش باغ‌ها

در طرح پیشنهادی، تبصره «۴» ماده (۴) به این صورت اصلاح شده است: «کاشت و حفاظت و آبیاری درختان معابر، میادین، بزرگراه‌ها، پارک‌ها و فضای سبز عمومی از وظایف شهرداری‌ها می‌باشد.

در خصوص باغات بلاصاحب و رها شده و باغاتی که مالکین آن به نگهداری و حفاظت از باغ قادر نباشند به درخواست مالکین و با تأیید شهرداری حفظ درختان آن طبق ضوابط ارائه شده در آیین نامه اجرایی مشمول این قانون می‌باشند.»

بخش اول تبصره با قانون فعلی تطابق دارد اما در بخش دوم تبصره: نخست اینکه شرط اولیه حفاظت از باغاتی که مالکین آن قادر به نگهداری و حفاظت از باغ نباشند منوط به درخواست مالکین باشد، در تحقق هدف می‌تواند ایجاد اخلاص کند، چرا که ممکن است مالک باغ قادر به نگهداری و حفاظت نباشد اما درخواستی هم از طرف او به شهرداری داده نشود. ضمن اینکه در ارتباط با مالکینی که در نگهداری از باغ خود اهمال می‌کنند نیز باید تمهید اندیشیده شود.

دوم اینکه در ارتباط با باغات بلاصاحب و رها شده، باغاتی که مالکان آنها توانایی بر نگهداری از آن را ندارند و یا در نگهداری از آنها اهمال می‌کنند بهتر است این بخش به عنوان یک تبصره جداگانه و به شکلی دقیق تر لحاظ شود و در آن ابتداء ارزیابی و پایش سالیانه از باغات بر عهده شهرداری گذاشته شود و سپس متناسب با ارزیابی صورت گرفته نوع تمهید در زمینه حفظ باغ صورت پذیرد. چنین باغاتی معمولاً در سه دسته قابل تقسیم هستند که متناسب با آن ضوابط اجرایی در آیین نامه نیز باید اندیشیده شود:

■ باغات بلاصاحب،

■ باغاتی که مالک دارد اما بنا به دلایلی امکان و توان حفظ و نگهداری را ندارد،

■ باغاتی که مالک دارد و مالک در حفظ و نگهداری آن اهمال می‌کند و یا از آن استنکاف می‌نماید.

علاوه بر این از آنجا که برای حفظ و نگهداری چنین باغاتی از اموال عمومی و بیت‌المال استفاده می‌شود لذا باید حکم به گونه‌ای تنظیم شود که سبب سوء استفاده افراد نگردد و در جهت منافع عمومی شهروندان اقدام‌های مناسب در نظر گرفته شود.

لذا پیشنهاد می‌شود بخش اول تبصره به عنوان تبصره «۴» ماده (۴) باقی بماند و بخش دوم از تبصره اصلاحی منتزع گردد و به صورت زیر به عنوان تبصره «۵» به ماده (۲) الحاق شود:

«شهرداری‌ها مکلفند به صورت سالانه باغات مشمول این قانون را مورد ارزیابی و پایش قرار دهند. پس از پایش و تعیین وضعیت، در مورد باغاتی که مالک دارد و مالک در حفظ و نگهداری آن اهمال می‌کند و یا از آن استنکاف می‌نماید، شهرداری موظف است با اخذ مجوز از دادستان، رأساً نسبت به آبیاری و نگهداری آنها اقدام و هزینه‌های متعلقه را با بیست و پنج درصد (۲۵٪) اضافی به عنوان کارمزد از مالک دریافت نماید. در مورد باغاتی که مالک دارد اما بنا به دلایلی امکان و توان حفظ و نگهداری از آن را ندارد، شهرداری مجاز است در خصوص حفظ و نگهداری درختان به مالک مساعدت نموده و تنها هزینه‌های مترتبه را به صورت تقسیط از وی دریافت نماید. در صورت استنکاف مالک یا متصدی از پرداخت هزینه‌های فوق‌الذکر، اداره اجرای احکام ثبت محل با دستور دادستان مکلف است نسبت به وصول و واریز آن به حساب شهرداری طبق اجرای

اسناد لازم‌الاجرا اقدام نماید. در مورد باغات بلاصاحب شهرداری موظف است تا زمان رسیدگی و صدور حکم مقتضی توسط دادگاه صالح، حفظ و نگهداری از درختان باغ را به عمل آورد.»

۱۰. جبران خسارت و جرائم

در طرح پیشنهادی، متن ماده (۶) به این صورت اصلاح شده است: «در صورت اخذ مجوز جهت قطع درختان موضوع ماده (۱) این قانون براساس پروانه ساختمانی تأیید شده، مالکین مشمول عوارض قطع درخت بوده که براساس ضوابط مندرج در آیین‌نامه اجرایی این قانون اخذ خواهد شد. در صورتی که درختان عالمماً و عامداً و برخلاف قانون مذکور قلع یا موجبات از بین رفتن آنها فراهم شود، علاوه بر اخذ عوارض و جبران خسارت وارده حسب مورد به جزای نقدی از ده میلیون (۱۰,۰۰۰,۰۰۰) ریال تا صد میلیون (۱۰۰,۰۰۰,۰۰۰) ریال متناسب با حجم تخریب و مقتضیات محلی اخذ و در صورتی که قطع درخت بیش از سی اصله باشد به حبس تعزیری از شش ماه تا سه سال محکوم خواهد شد.

نحوه جبران خسارت وارده در آیین‌نامه اجرایی این قانون پیش‌بینی خواهد شد.»

بخش اول اصلاحیه ماده (۶) پیشنهادی در طرح با تبصره «۲» ماده (۴) هماهنگی ندارد. در تبصره «۲» ماده (۴) آمده به‌ازای قطع درخت باید درخت جایگزین و غرس شود، اما در اصلاحیه ماده (۶) قید شده قطع درخت با اخذ مجوز، مشمول پرداخت عوارض است. وضع عوارض به‌جای جبران عین خسارت با اهداف حفاظت و گسترش فضای سبز منافات دارد، پرداخت عوارض به‌جای جبران عین خسارت زمینه عدم تحقق اهداف، برخورد سلیقه‌ای، یافتن راه فرار از قانون، ایجاد نارضایتی عمومی و تقابل بین مالکان و شهرداری را فراهم می‌کند. ضمن اینکه وقتی برخورداری از حق مشروع توسعه قانونی و طبق ضوابط و پروانه ساختمانی منوط به قطع درخت تشخیص داده می‌شود و مجوز قانونی صادر می‌گردد جبران عین خسارت و غرس درخت جایگزین باید در اولویت قرار گیرد و در صورت تخلف مجازات‌های تعزیری توصیه می‌شود و با اهداف طرح سازگارتر است و به‌دلیل آنکه این عمل مبنای عقیدتی و فرهنگی هم دارد، همراهی بیشتری از جانب شهروندان را در پی خواهد داشت.

از سوی دیگر قید میزان مشخص مبلغ جریمه در متن قانون به‌واسطه تحولات اقتصادی و تغییر نرخ تورم به‌ویژه در یک دهه اخیر که شدت بسیار زیادی داشته است چندان صحیح به‌نظر نمی‌رسد و بهتر است با استناد به درجه‌بندی مجازات‌های تعزیری در ماده (۱۹) قانون مجازات اسلامی، میزان جزای نقدی و حبس تعیین شود.

در این راستا اصلاح ماده (۶) به‌صورت زیر پیشنهاد می‌شود:

«در صورت اخذ مجوز جهت قطع درختان براساس پروانه ساختمانی تأیید شده و یا مجوز حفاری و عملیات عمرانی تأیید شده، مالکین متولیان، متصدیان و اشخاص مسئول باید علاوه بر پرداخت عوارض قطع اشجار براساس تبصره «۱» ماده (۲) قانون درآمد پایدار و هزینه شهرداری‌ها و دهیاری‌ها مصوب ۱۴۰۱/۰۴/۰۱، مطابق با محتوای مندرج در ماده (۴) این قانون نسبت به جایگزینی درختان قطع شده اقدام نمایند. در صورتی که درختان عالمماً و عامداً و برخلاف این قانون قلع یا موجبات از بین رفتن آنها فراهم شود و نیز در مواردی که باید جایگزینی درخت صورت گیرد و درخت جایگزین نشود، علاوه بر جبران خسارت وارده و پرداخت عوارض قطع اشجار، مرتکب به‌ازای هر درخت به جزای نقدی درجه ۳ محکوم می‌شود و در صورتی که قطع درخت بیش از سی اصله باشد به حبس درجه ۶ محکوم خواهد شد.

در طرح پیشنهادی تبصره «۱» ماده (۶) به این صورت اصلاح شده است: «در صورتی که قطع درخت از طرف مالکین به‌نحوی باشد که باغی را از بین ببرد یا از زمین آن به‌صورت تفکیک و خانه‌سازی استفاده کند طبق ضوابط تعیین شده در آیین‌نامه اجرایی این قانون مصادره می‌شود.» با توجه به اینکه مصادره زمین باغ‌های تخریب شده در وهله نخست شهرداری‌ها را وارد چالش‌های جدی حقوقی می‌کند و از سوی دیگر ممکن است اراضی باغ تخریب شده پس از مصادره توسط شهرداری به‌دلیل موقعیت قرارگیری و ارزش افزوده‌ای که پس از تغییر کاربری در آن ایجاد می‌شود به مصارف انتفاعی همچون احداث مجتمع‌های مسکونی و مراکز تجاری - اداری چندمنظوره برسد، شایسته است حکم مزبور تغییر یابد و در قانون به‌صراحت به لزوم بازگشت شرایط باغ به وضعیت قبلی اشاره شود و در صورت استنکاف مالک، توسط شهرداری ضبط و به پارک عمومی تبدیل شود. در این راستا پیشنهاد می‌گردد متن این تبصره به‌عنوان تبصره «۲» ماده (۶) به‌صورت زیر اصلاح شود: «در صورتی که قطع درخت از طرف مالکین به‌نحوی باشد که باغی را از بین ببرد و از زمین آن به‌صورت تفکیک و خانه‌سازی استفاده کند، مالکین مکلف هستند ضمن تخریب بناهای احداث شده، به‌منظور بازگشت شرایط باغ به وضعیت قبلی اقدام به غرس درختان جدید نموده

و در صورت استتکاف ظرف مدت یک سال، شهرداری موظف است ضمن ضبط اراضی مزبور، تنها جهت تأمین فضای سبز عمومی شهر از آن استفاده نماید و هر گونه تفکیک مجدد و افراز، تغییر کاربری و توده گذاری بنا در اراضی مزبور ممنوع است.»

در طرح پیشنهادی الحاق تبصره «۲» به ماده (۶) به این صورت تبیین شده است: «شهرداری مکلف است در آمد حاصله از محل عوارض قطع درختان را پس از وصول به خرید و واکاری باغات محدوده شهر و بوستان شهری اختصاص دهد.»

با توجه به اینکه در روند خرید باغات ممکن است انحرافها و سوءاستفاده‌هایی صورت گیرد و از سوی دیگر بهتر است به منظور کاهش آلودگی صوتی و آلودگی هوای معابر توسعه فضاهای سبز در جوار آن در دستور کار قرار گیرد و سیاست‌های تشویقی و فرهنگ سازی برای گسترش فضای سبز در پیش گرفته شود، شایسته است عوارض حاصل به اموری همچون تجهیز و توسعه بوستان‌ها فضای سبز حاشیه معابر، معافیت باغ‌ها از پرداخت عوارض و تهیه برنامه‌های فرهنگی تخصیص یابد.

لذا پیشنهاد می‌شود متن این تبصره به صورت زیر اصلاح گردد:

«شهرداری مکلف است در آمد حاصله از محل عوارض قطع و جابه جایی درختان را پس از وصول به توسعه و تجهیز بوستان‌های شهری و فضاهای سبز حاشیه معابر، تهیه برنامه‌های فرهنگی گسترش فضای سبز و معافیت باغ‌ها از پرداخت عوارض مدیریت پسماند و نوسازی و عمران شهری اختصاص دهد.»

۱۱. تشکیل کمیسیون نظارت بر فضای سبز

در طرح پیشنهادی، ماده (۷) قانون فعلی به عنوان تبصره لحاظ شده و محتوای ماده (۷) به صورت زیر جایگزین شده است:

«به منظور نظارت بر حسن اجرای قانون، تشخیص باغات توسط شورای شهر و صدور پروانه ساختمان در محدوده شهر که دارای درخت است با کمیسیونی است که در شهرداری تشکیل می‌گردد. ترکیب و اعضا و شرح وظایف در آیین نامه اجرایی قانون تعیین می‌شود.»

نخست آنکه متن اصلاحیه صورت گرفته به جهت نگارشی دارای اشکال است؛ گویا نبوده و نحوه جمله بندی، تفاسیر و برداشت‌های متفاوتی ایجاد می‌کند.

دوم آنکه به غیر از وظیفه نظارتی و رسیدگی به اعتراض‌ها ناشی از اجرای این قانون، نباید اختیارات تصمیم‌گیری، تشخیص و اجرایی به این کمیسیون داده شود، چراکه این مسئله مسبب فساد، اعمال سلیقه و عدم اجرای صحیح قانون می‌شود و به عبارت دیگر نباید وظیفه تصمیم‌گیری، اجرا و نظارت بر عهده یک نهاد واحد باشد.

بنابراین پیشنهاد می‌شود فقط برای نظارت بر حسن اجرای قانون و رسیدگی به شکایات و اختلاف‌ها، کمیسیونی متشکل از نهادهای مختلف مؤثر تشکیل شود و وظیفه تصمیم‌گیری و تشخیص در سایر امور در اختیار متولیان قانونی قرار گیرد.

در خصوص اعضای کمیسیون نیز جهت افزایش دقت، در برگیری نظرات مختلف تخصصی و ابعاد گوناگون موضوع‌ها، اجتناب از تک صدایی و اعمال نفوذ، حضور نمایندگان از نهادهای مختلف مؤثر تأکید می‌شود و لازم است در متن قانونی تصریح گردد. لذا پیشنهاد می‌شود متن ماده (۷) به صورت زیر اصلاح و الحاق گردد:

«نظارت بر حسن اجرای این قانون، رسیدگی و پیگیری اعتراض‌های ناشی از اجرای این قانون، بر عهده کمیسیونی است متشکل از اعضای زیر که در شهرداری تشکیل می‌گردد:

- مدیر عامل سازمان سیما و منظر و فضای سبز شهری و در صورت عدم وجود سازمان، معاونت خدمات شهری و در صورت عدم وجود معاونت، شهردار به نمایندگی از شهرداری،
- نماینده معاونت عمرانی استانداری،
- نماینده اداره کل راه و شهرسازی استان،
- نماینده اداره کل حفاظت محیط زیست استان،
- نماینده سازمان جهاد کشاورزی استان،
- نماینده اداره کل منابع طبیعی و آبخیزداری استان.»

۱۲. سیاست‌های تشویقی

از جمله اهداف طرح پیشنهادی، پیش‌بینی سیاست‌های تشویقی و تسهیلات مرتبط با توسعه و گسترش فضای سبز در شهرها بوده است و در این راستا الحاق ماده (۹) به صورت زیر در طرح پیشنهاد شده است:

«مصادیق سیاست‌های تشویقی و تسهیلات مرتبط با توسعه و گسترش فضای سبز در شهرها در آیین‌نامه اجرایی این قانون ارائه خواهد شد.» در ارتباط با این پیشنهاد در زمینه تشویق به توسعه و گسترش فضای سبز شهری، شایان ذکر است که انگیزه‌های سوداگرانه و منافع حاصل از افزایش تراکم و سطح اشغال واحدهای مسکونی و مراکز تجاری - اداری چندمنظوره، فشار سنگینی بر حفظ باغ‌های شهری و عدم تغییر کاربری آنها وارد می‌کند و از این رو تا زمانی که مشوق‌ها از وزنه سنگینی برخوردار نباشند در خصوص کارایی آنها تشکیک وجود دارد. با توجه به اینکه طی دهه‌های گذشته اغلب آیین‌نامه‌های اجرایی و شیوه‌نامه‌های وضع شده برای مقابله با این موضوع به صورت سلبی بوده است تجربه اجرای چند دهه قانون نشان می‌دهد در کنار رویکردهای سلبی، باید مصادیق رویکردهای ایجابی و تشویقی مؤثر به صورت مشخص و صریح در قانون تبیین شود، به گونه‌ای که حداقل انگیزه‌های حفظ فضای سبز و صیانت از باغ‌های شهری برای مالکان باقی بماند و نیز سبب تشویق سایرین به کاشت درختان و گسترش پهنه‌های سبز شود.

از آنجا که باغ‌های شهری به عنوان سامانه‌های تنفسی شهر عمل می‌کنند و افزون بر پالایش هوا نفوذپذیری خاک را افزایش داده و سبب زیبایی سیمای و منظر شهری و تقویت زیست‌بوم شهری می‌شوند لذا به تعبیری می‌توان آنها را جزء حقوق عامه دانست و به همین دلیل طبق تمهیدات و شرایطی، شهر باید امتیازات و مشوق‌هایی در یکسری هزینه‌ها برای آنها قائل شود تا موجبات نگهداشت و توسعه باغ‌های شهری فراهم شود. از جمله امتیازاتی که می‌توان برای نگهداشت باغ‌های شهری و گسترش عرصه سبز آنها در نظر گرفت، خارج شدن از دایره شمول مالیات بر خانه‌های مجلل (لوکس) و معافیت برخی از عوارض شهرداری است. با توجه به اینکه مشمولیت پرداخت مالیات بر خانه‌های لوکس منوط به ارزش اعلامی است، از این رو با تفکیک و افراز اراضی باغی نه تنها به سادگی از شمول پرداخت مالیات خارج می‌شوند بلکه به دلیل ریزدانه شدن آن از نظر مساحت، زمینه برای تخریب و تغییر کاربری آن نیز فراهم می‌شود؛ بدین منظور باید راهکاری برای این امر در راستای سیاست تشویقی در نظر گرفت.

همچنین یکی از مشکلات عمده مالکان باغ‌های درون محدوده و حریم شهرها به ویژه در کلانشهرها، چالش تأمین آب و آبیاری درختان و هزینه‌های بالا و محدودیت‌های آن است که در بسیاری از موارد به از بین رفتن باغ منجر شده است. به عنوان نمونه در تعداد قابل توجهی از باغ‌های مناطق شمالی و غربی تهران به دلیل انحراف و قطع جریان آب قنوات متعاقب احداث بزرگراه‌ها، خطوط متعدد مترو و تونل‌های زهکشی و فاضلاب، در عمل نگهداشت باغ برای مالکان میسر نبوده است؛ چراکه بهره‌گیری از آب شهری به دلیل هزینه‌های گزاف و امکان قطع انشعاب و ممنوعیت حفر چاه و برداشت از آن نیز وجود ندارد.

با عنایت به موارد مطروحه شایسته است متن ماده (۹) الحاقی به شرح زیر تدوین شود:

«در راستای گسترش، حفظ و تقویت باغ‌ها و فضای سبز شهری، سیاست‌های زیر توسط دولت و از طریق اقدامات قانونی لازم اعمال گردد:

۱. تمامی باغ‌های دایره در محدوده و حریم شهرها و نیز باغ‌هایی که در آینده ایجاد می‌شوند از پرداخت عوارض نوسازی و عمران شهری و عوارض مدیریت پسماند شهرداری معاف هستند.

۲. تمامی باغ‌های دایره در محدوده و حریم شهرها از شمول مالیات بر خانه‌های مجلل (لوکس) مستثنی هستند.

۳. شرکت مهندسی آب و فاضلاب کشور، شرکت ساخت و توسعه زیربنای حمل و نقل و شهرداری‌ها مکلف هستند در خصوص تمامی باغ‌های واقع در محدوده و حریم شهرها که به واسطه اجرای پروژه‌های آب و فاضلاب، توسعه شبکه آذرخه‌ها و بزرگراه‌ها، راه آهن و احداث معابر درون شهری و خطوط مترو، با قطع جریان آب قنوات و نهرها روبه‌رو شده‌اند، نسبت به تأمین آب مورد نیاز، در چارچوب الگوی بهینه مصرف جهت حفظ و توسعه باغ‌های شهری اقدام نمایند.

۴. تمامی مالکان اراضی شهری با هر نوع کاربری که حداقل ۱۰ درصد کمتر از سطح اشغال مصوب طرح توسعه شهری (طرح تفصیلی و طرح هادی) مصوب، متقاضی صدور پروانه ساختمانی باشند و تعهد نمایند که عرصه مزبور را به فضای سبز مشجر اختصاص دهند، امکان بهره‌مندی از طبقه تشویقی نسبت به تراکم مجاز طرح مصوب را دارا هستند. ضوابط و شرایط این بند در آیین‌نامه اجرایی این قانون با هماهنگی شورای

عالی شهرسازی و معماری ایران تعیین می گردد.

۵. تمامی شهرداری های کشور مکلف هستند برای تمامی ساختمان های موجود که دارای تأییدیه استحکام بنا از سازمان نظام مهندسی ساختمان هستند و همچنین ساختمان های در حال احداث و متقاضیان صدور پروانه ساختمانی، با توجه به ساختار سازه و ظرفیت بار ساختمان، بدون هیچ گونه محدودیتی مجوز احداث بام سبز مشجر را صادر نمایند.

۶. وزارت کشور مکلف است هر ساله بخشی از منابع حاصل از صندوق توسعه شهری و روستایی (موضوع تبصره ماده (۷) [قانون درآمد پایدار و هزینه شهرداری ها و دهیاری ها](#) مصوب ۱۴۰۱/۴/۱) [۱۷] را به خرید باغ های شهری توسط شهرداری ها و تبدیل آن به پارک اختصاص دهد.»

۱۳. تدوین آیین نامه اجرایی

در طرح پیشنهادی، ماده (۱۰) به این صورت الحاق شده است: «آیین نامه اجرایی این قانون حداکثر ظرف مدت شش ماه پس از تصویب و ابلاغ قانون، بازنگری و به تصویب شورای عالی استان ها خواهد رسید.»
با عنایت به اینکه بسیاری از مواردی که در متن طرح حکم شده بود در آیین نامه اجرایی تبیین شود، دارای ماهیت تقنینی بوده و به منظور شفافیت و صراحت قانون، در قالب ماده ها و تبصره ها اصلاحی بدان پرداخته شد، از این رو به تدوین آیین نامه اجرایی نیاز نبوده و مطلوب است ماده مزبور حذف شود.

۱۴. کمر بند سبز (الحاقی)

با وجود اینکه در خصوص طراحی و ایجاد کمر بند سبز تکالیف قانونی متعددی از جمله ماده (۲۲) [قانون هوای پاک](#) (مصوب ۱۳۹۶/۰۴/۲۵) [۱۸] و متعاقب آن مصوبه ۱۳۹۸/۱۰/۰۸ هیئت وزیران با موضوع [توسعه سرانه فضای سبز تحت نظارت وزارت کشور](#) [۱۹] وجود دارد و همچنین این مسئله در بند «ت» ماده (۶۲) [قانون برنامه پنج ساله ششم توسعه](#) [۲۰] نیز مورد تأکید قرار گرفته است، موضوعی که با وجود توصیه های مکرر مقام معظم رهبری و همچنین حکم قانونی در برنامه ششم توسعه تقریباً عمل کرد و پیشرفت ملموسی نداشته است. شاید از حیث جغرافیا (وسعت، اقلیم و ...) نتوان قیاس کرد، اما کشور انگلستان که سیاست کمر بند سبز را با هدف حفظ کمر بند طبیعی پیرامون شهرها و جلوگیری از پراکنده روی شهری و دست اندازی به اراضی روستایی بنیان گذاری کرد اکنون مجموع کمر بند سبز شهرهای آن بیش از ۱۲ درصد مساحت سرزمینی را تشکیل می دهد.

بررسی ها حاکی است در بسیاری از شهرهای کشور و به ویژه کلانشهرها، طرح کمر بند سبز علاوه بر مشکلات ناشی از تأمین منابع مالی به دلیل برخی ناهماهنگی ها اجرایی نشده است؛ لذا در این زمینه شایسته است ملاحظات این امر به صورت حکم قانونی مورد توجه قرار گیرد و الحاق یک ماده به عنوان ماده (۱۱) برای این موضوع پیشنهاد می شود:

«تمامی شهرداری های شهرهای بالای ۵۰ هزار نفر با اولویت کلانشهرها و مراکز استان ها با همکاری ادارات کل راه و شهرسازی استان ها مکلف هستند حداکثر ظرف مدت یک سال پس از لازم الاجرا شدن این قانون ضمن تهیه یا بازنگری طرح تدقیق محدوده کمر بند سبز پیرامون شهر و تصویب آن در شورای برنامه ریزی و توسعه استان، اقدامات اجرایی به منظور رفع معارضین ملکی و تداخل با سایر طرح های مصوب و میخ کوبی محدوده کمر بند سبز را در دستور کار قرار دهند.»

همچنین در راستای تأمین بهینه و به هنگام منابع مالی و تأمین آب مورد نیاز کمر بند سبز پیرامون شهرها مطلوب است حکم زیر به عنوان ماده الحاقی به عنوان ماده (۱۲) در نظر گرفته شود:

«وزارت کشور مکلف است با همکاری سازمان برنامه و بودجه و وزارت نیرو هر شش ماه یکبار نسبت به ارائه گزارش عملکرد مکتوب و رسمی در خصوص طراحی و ایجاد کمر بند سبز پیرامون شهرها به کمیسیون عمران اقدام نماید.»

۱۵. تغییرات طرح تفصیلی (الحاقی)

با توجه به انگیزه‌های سوداگرانه‌ای که به لیل افزایش چشمگیر قیمت املاک به ویژه با کاربری مسکونی و کاربری تجاری - خدماتی تشدید شده و منجر به آن شده تا از یکسو مالکان و سازندگان برای کسب منفعت مالی افزون، مساحت بیشتری از اراضی را مورد ساخت و ساز حداکثری قرار دهند و همچنین از سوی دیگر شهرداری‌ها با توجه به ناپایداری درآمدها تمایل زیادی به طرح پرونده تغییر کاربری فضای سبز به سایر کاربری‌هایی که دارای انتفاع هستند در کمیسیون‌های ماده (۵) داشته باشند، شایسته است در شهرهایی که با کمبود جدی سرانه فضای سبز روبه‌رو هستند این امر مشروط به تخصیص اراضی بایر جایگزین صورت گیرد؛ در این راستا پیشنهاد می‌شود حکم زیر در قالب ماده (۱۳) به قانون الحاق شود:

«در تمامی شهرهایی که با استناد به طرح توسعه شهری سرانه کاربری فضای سبز و پارک (مقیاس شهری، منطقه‌ای و محلی) در آنها با کمبود جدی (کمتر از ۵۰ درصد) مواجه است، امکان طرح پرونده تغییر کاربری فضای سبز در کمیسیون ماده (۵) و سایر مراجع ذی صلاح تغییر کاربری اراضی میسر نمی‌باشد.

در صورتی که سرانه فضای سبز (مقیاس شهری، منطقه‌ای و محلی) موجود مطابق یا بیشتر از سرانه مصوب باشد امکان طرح پرونده تغییر کاربری فضای سبز در کمیسیون ماده (۵) و سایر مراجع ذی صلاح تغییر کاربری اراضی تنها با تخصیص اراضی بایر جایگزین امکان پذیر است. همچنین تصویب گزارش توجیه فنی افزایش تراکم ساختمانی و افزایش تعداد طبقات مشروط به کاهش سطح اشغال زمین متناسب (از حداقل ۱۰ درصد) و تخصیص آن به فضای سبز است. شورای عالی شهرسازی و معماری ایران مکلف است در صورت تخطی از این موضوع از تصویب نهایی تغییرات طرح تفصیلی خودداری و مغایرت آن با طرح جامع را اعلام نماید.»

۱۶. بهره‌گیری از حریم شهر (الحاقی)

از آنجاکه در دو دهه اخیر به دلیل فشردگی محیط انسان ساخت و دور شدن از عرصه‌های طبیعی، در اغلب کشورهای توسعه یافته بهره‌گیری از رویکردهای نوین توسعه سطوح سبز در پاسخ به نیازهای جسمی و روحی شهروندان در دستور کار قرار گرفته است، از این رو شایسته است در این زمینه اقدام‌های ترویجی و تسهیل کننده تبیین شود.

با توجه به در دسترس بودن اراضی حریم شهرها مطلوب است ضوابط اجرایی این امر را وزارت راه و شهرسازی با همکاری وزارت جهاد کشاورزی و وزارت میراث فرهنگی، گردشگری و صنایع دستی تدوین کند و به تصویب هیئت وزیران برسد. همچنین مطلوب است متعاقب این امر شورای عالی شهرسازی و معماری ایران دستورالعمل نحوه تهیه سند پهنه‌بندی حریم در طرح جامع شهر را بازنگری کند. بدین منظور حکم زیر به عنوان ماده (۱۴) الحاقی پیشنهاد می‌شود:

«وزارت راه و شهرسازی مکلف است با همکاری وزارت جهاد کشاورزی و وزارت میراث فرهنگی، گردشگری و صنایع دستی، ظرف مدت حداکثر یک سال پس از لازم‌الاجرا این قانون، ضوابط اجرایی بهره‌گیری از حریم شهرها جهت رویکردهای نوین کشاورزی شهری و گردشگری طبیعت محور را تدوین و به تصویب هیئت وزیران برساند.»

۱۷. فرهنگ‌سازی (الحاقی)

فرهنگ‌سازی و آموزش عمومی در زمینه حفاظت از محیط زیست با حفظ و گسترش فضاهای سبز و درختکاری به عنوان یک اصل عقیدتی، وظیفه شهروندی و مسئولیت اجتماعی باید به عنوان پایه و زیربنای اقدام‌ها در این حوزه لحاظ شود و علاوه بر تمهید اقدام‌های قانونی و اجرایی ایجابی و سلبی، نسبت به آن مبادرت شود و مورد مذاقه قرار گیرد. این مهم در بندهای «۱۲» و «۱۳» سیاست‌های کلی نظام در بخش

محیط زیست نیز مورد تأکید قرار گرفته است. بنابراین پیشنهاد می‌شود برای تأکید بیشتر بر این مهم، در متن این قانون، وظیفه تکلیفی برای شهرداری‌ها با همکاری نهادهای مؤثر در این زمینه، در نظر گرفته شود تا موجبات جلب نظر و توجه بیشتر به موضوع حفظ و گسترش فضای سبز شهرها فراهم آید و از این طریق آموزش و فرهنگ‌سازی عمومی به صورت جدی تری دنبال شود.

لذا الحاق یک ماده به عنوان ماده (۱۵) برای این موضوع پیشنهاد می‌شود:

«در راستای نهادینه‌سازی، فرهنگ‌سازی و آموزش حفظ و گسترش فضاهای سبز، درختکاری، نگهداری از باغ‌های شهری، درختان و گیاهان مثمر و غیرمثمر و شناخت گیاهان و درختان بومی و گونه‌های مهاجم در محدوده و حریم شهرها؛ شهرداری‌ها مکلفند با همکاری وزارت آموزش و پرورش، وزارت علوم، تحقیقات و فناوری، وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی، وزارت میراث فرهنگی، گردشگری و صنایع دستی و صدا و سیما جمهوری اسلامی ایران، از محل منابع حاصل از اخذ عوارض قطع درختان نسبت به تهیه برنامه‌های مناسب آموزشی، فرهنگی و تبلیغی، با استفاده از امکانات، ظرفیت‌ها و ابزار تخصصی خود اقدام نمایند.»

۱۸. ملاحظات میراث طبیعی

از آنجاکه برخی از گونه‌های گیاهی، تک درخت‌ها و پهنه‌های سبز دارای ارزش دانشی، حفاظتی و زیباشناسی هستند و یا در معرض خطر قرار دارند، شایسته است به بُعد میراثی فضای سبز شهری نیز توجه شود؛ چراکه میراث طبیعی به لحاظ کارکردهای آن در شکل‌گیری هویت فرهنگی، وحدت ملی و ایجاد زمینه‌های اشتغال و رونق اقتصادی به‌ویژه در قالب گردشگری حائز اهمیت هستند و باید تمهیداتی برای حفاظت از آنها در نظر گرفته شود.

لذا الحاق یک ماده به عنوان ماده (۱۶) برای این موضوع پیشنهاد می‌شود:

«شهرداری‌ها مکلف هستند به منظور حفاظت از میراث طبیعی و همچنین اجرایی شدن وظایف و تکالیف مقرر در آیین‌نامه اجرایی تبصره ماده (۲) قانون تشکیل سازمان میراث فرهنگی و گردشگری، همکاری لازم با وزارت میراث فرهنگی، گردشگری و صنایع دستی و سازمان حفاظت محیط زیست را به عمل آورند.»

از سوی دیگر با توجه به اینکه ماهیت میراث طبیعی (از جمله درختان ثبت شده در فهرست آثار طبیعی ملی، فهرست میراث طبیعی جهانی و همچنین مناظر طبیعی و عوارض بدیع جغرافیایی غیر حفاظت‌شده) با درختان، باغات و فضاهای سبز عادی متفاوت است و تخریب آنها لطامات جبران‌ناپذیر وارد می‌نماید و از سوی دیگر در قانون مجازات اسلامی به این مسئله اشاره نشده، شایسته است، در این مقوله حکم ویژه تبیین شود.

از این رو الحاق یک ماده به عنوان ماده (۱۷) برای این موضوع پیشنهاد می‌شود:

«هر کس درخت و یا درختان ثبت شده در فهرست میراث طبیعی وزارت میراث فرهنگی، گردشگری و صنایع دستی و سازمان حفاظت محیط زیست را عالماً و عامداً قطع نماید و یا موجبات از بین رفتن آنها را فراهم آورد، علاوه بر جبران خسارت وارده، به حبس درجه ۵ محکوم می‌شود.»

۱۹. مقایسه تطبیقی

با توجه به گستردگی مقولات مورد بررسی و از آنجاکه هریک از مواد مندرج در قانون جاری (لایحه قانونی حفظ و گسترش فضای سبز در شهرها) و همچنین طرح پیشنهادی (اصلاح قانون حفظ و گسترش فضای سبز در شهرها) دارای تبصره‌های متعدد است و از سوی دیگر در خصوص برخی از مواد و تبصره‌ها، در بررسی کارشناسی تأیید و تثبیت صورت گرفته، به منظور ارائه تصویر کلی پیشنهادهای اصلاحی و الحاقی و اظهار نظر کارشناسی مقایسه تطبیقی در قالب جدول ارائه شده است.

جدول ۱. مقایسه تطبیقی قانون فعلی حفظ و گسترش فضای سبز شهرها با طرح اصلاحی به انضمام اظهار نظر کارشناسی

دلایل کارشناسی	پیشنهادها (اصلاحی، حذف، الحاقی)	اصلاح قانون حفظ و گسترش فضای سبز در شهرها (طرح پیشنهادی)	لایحه قانونی حفظ و گسترش فضای سبز در شهرها (قانون فعلی)
<p>با توجه به اینکه در شرایط موجود در اغلب اراضی شهری که دارای کاربری‌های انتفاعی به‌ویژه کاربری مسکونی و کاربری تجاری - خدماتی هستند در راستای افزایش ارزش افزوده ملک بیشینه تراکم و سطح اشغال در دستور کار قرار دارد و در این راستا اقدام به قطع درخت کرده و صرفاً با پرداخت عوارض و جریمه نه‌چندان متناسبی مجوز این کار صادر می‌شود، افزایش دامنه شمول این قانون به همه مالکیت‌ها و در هر محل می‌تواند جلوی زیاده‌خواهی‌ها و منفعت‌طلبی‌ها در این زمینه را تا حد زیادی بگیرد. اما باید به این نکته توجه داشت که از یکسان‌نگری شرایط تمامی شهرهای کشور و همچنین اعمال سلیقه در این زمینه باید به‌جد اجتناب شود و ضوابط به‌گونه‌ای تنظیم شود که شهرهای مختلف کشور را بر اساس جمعیت، وسعت، منطقه قرارگیری و وضع پوشش گیاهی تفکیک نموده و کاملاً شفاف باشد و راه را بر تفسیر به‌رای و اعمال نظر شخصی در صدور یا عدم صدور مجوز قطع درخت ببندد.</p>	<p>ماده (۱): پیشنهاد اصلاح متن ماده (۱) به صورت زیر: به منظور حفظ و گسترش فضای سبز و جلوگیری از قطع بی‌رویه درختان، قطع هر نوع درخت یا نابود کردن آن به هر طریق در هر محل و با هر نوع مالکیت در محدوده حریم شهرها و نیز محلهایی که به تشخیص شورای اسلامی شهر، باغ شناخته شوند، بدون اجازه شهرداری و رعایت ضوابط مربوطه ممنوع است. ضوابط و چگونگی اجرای این ماده در چهارچوب آیین‌نامه مربوطه با رعایت شرایط متنوع مناطق مختلف کشور توسط وزارت کشور با هماهنگی وزارت راه و شهرسازی، سازمان حفاظت محیط زیست، وزارت جهاد کشاورزی و شهرداری تهران تهیه و به تصویب شورای عالی استان‌ها می‌رسد.</p>	<p>ماده (۱): به منظور حفظ و گسترش فضای سبز و جلوگیری از قطع بی‌رویه درختان، قطع هر نوع درخت یا نابود کردن آن به هر طریق در هر محل و با هر نوع مالکیت در محدوده حریم شهرها و نیز محلهایی که به تشخیص شورای اسلامی شهر، باغ شناخته شوند، بدون اجازه شهرداری و رعایت ضوابط مربوطه ممنوع است. ضوابط و چگونگی اجرای این ماده در چهارچوب آیین‌نامه مربوطه با رعایت شرایط متنوع مناطق مختلف کشور توسط وزارت کشور با هماهنگی وزارت راه و شهرسازی، سازمان حفاظت محیط زیست، وزارت جهاد کشاورزی و شهرداری تهران تهیه و به تصویب شورای عالی استان‌ها می‌رسد.</p>	<p>ماده (۱): به منظور حفظ و گسترش فضای سبز و جلوگیری از قطع بی‌رویه درختان، قطع هر نوع درخت و یا نابود کردن آن به هر طریق در معابر، میادین، بزرگراه‌ها، پارک‌ها، بوستان‌ها، باغات و نیز محلهایی که به تشخیص شورای اسلامی شهر، باغ شناخته شوند در محدوده و حریم شهرها بدون اجازه شهرداری و رعایت ضوابط مربوطه ممنوع است. ضوابط و چگونگی اجرای این ماده در چهارچوب آیین‌نامه مربوطه با رعایت شرایط متنوع مناطق مختلف کشور توسط وزارت کشور با هماهنگی وزارت راه و شهرسازی، سازمان حفاظت محیط زیست، وزارت جهاد کشاورزی و شهرداری تهران تهیه و به تصویب شورای عالی استان‌ها می‌رسد.</p>
	<p>حفظ تبصره</p>	<p>تبصره «۱»: اصلاح و واکاری باغات در حریم شهرها به شکل جزئی و یا کلی مشمول این ماده نیست و طبق ضوابط مصوب وزارت جهاد کشاورزی انجام می‌شود.</p>	<p>تبصره «۱»: اصلاح و واکاری باغات در حریم شهرها به شکل جزئی و یا کلی مشمول این ماده نیست و طبق ضوابط مصوب وزارت جهاد کشاورزی انجام می‌شود.</p>

دلایل کارشناسی	پیشنهادها (اصلاحی، حذف، الحاقی)	اصلاح قانون حفظ و گسترش فضای سبز در شهرها (طرح پیشنهادی)	لایحه قانونی حفظ و گسترش فضای سبز در شهرها (قانون فعلی)
تبصره الحاقی پیشنهاد شده می‌تواند از اعمال سلیقه شخصی و اعمال نفوذ اشخاص و افراد ذی‌نفوذ جلوگیری کند.	پیشنهاد اصلاح تبصره به صورت زیر: در مواردی که باغ دارای سند مالکیت بوده و یا از کمیسیون ماده (۱۲) قانون زمین شهری سابقه دایر بودن را دارد، یا باغ دارای نقشه‌ی ثبتی و عکس‌های هوایی است یا محل‌هایی که توسط وزارت جهاد کشاورزی در حریم شهر طبق نظر کمیسیون تبصره «۱» ماده یک قانون حفظ کاربری اراضی و باغات مصوب ۱۳۸۵، باغ شناخته شده است، نیاز به استناد به طرح توسعه شهری مصوب ندارد.	تبصره «۲»: «الحاقی) در مواردی که باغ دارای سند مالکیت بوده و یا از کمیسیون ماده (۱۲) قانون زمین شهری سابقه دایر بودن را دارد، یا باغ دارای نقشه‌ی ثبتی و عکس‌های هوایی است. یا محل‌هایی که توسط وزارت جهاد کشاورزی در حریم شهر طبق نظر کمیسیون تبصره «۱» ماده یک قانون حفظ کاربری اراضی و باغات مصوب ۱۳۸۵، باغ شناخته شده است، نیاز به تشخیص شورای شهر ندارد.	
با توجه به اینکه بخش قابل توجهی از مفاد مندرج در آیین‌نامه اجرایی دارای ماهیت تقنینی است، از این رو شایسته است این موارد به طور صریح در قانون مشخص شود و تبصره مزبور که به مصوبات شورای عالی استان‌ها در خصوص آیین‌نامه اجرایی است حذف گردد.	حذف تبصره	تبصره «۳»: « مصوبات شورای عالی استان‌ها جهت تطبیق با قوانین و رعایت اصل یکمصدوسی و هشتم (۱۳۸) قانون اساسی جمهوری اسلامی ایران به اطلاع رئیس مجلس شورای اسلامی خواهد رسید تا در صورتی که برخلاف قوانین بود، با ذکر دلیل برای تجدیدنظر و اصلاح به شورای عالی استان‌ها ارسال گردد.	تبصره «۲»: « مصوبات شورای عالی استان‌ها جهت تطبیق با قوانین و رعایت اصل یکمصدوسی و هشتم (۱۳۸) قانون اساسی جمهوری اسلامی ایران به اطلاع رئیس مجلس شورای اسلامی خواهد رسید تا در صورتی که برخلاف قوانین بود، با ذکر دلیل برای تجدیدنظر و اصلاح به شورای عالی استان‌ها ارسال گردد.

دلایل کارشناسی	پیشنهادها (اصلاحی، حذف، الحاقی)	اصلاح قانون حفظ و گسترش فضای سبز در شهرها (طرح پیشنهادی)	لایحه قانونی حفظ و گسترش فضای سبز در شهرها (قانون فعلی)
<p>با توجه به اینکه باید اجرای قانون با استناد به شناسنامه مزبور باشد مطلوب است اطلاعات این شناسنامه کامل و به‌هنگام باشد و همچنین قابلیت انتشار عمومی و بهره‌برداری برای مالکان و دستگاه‌های اجرایی فراهم باشد. همچنین با عنایت به اینکه دوره مدیریت شورای اسلامی شهر چهار سال بوده و حداکثر مدت انتصاب شهرداران نیز تا پایان این دوره است شایسته است در ابتدای دوره هر شورای اسلامی، شهرداری شناسنامه مزبور را به‌روزرسانی کند. همچنین مطلوب است مشخصاتی که در شناسنامه درج می‌شود به‌طور صریح بیان گردد.</p>	<p>پیشنهاد اصلاح ماده متن ماده (۲) به‌صورت زیر: شهرداری‌ها مکلفند ظرف مدت یک سال پس از لازم‌الاجرا شدن این قانون شناسنامه‌ای شامل تعداد، نوع درخت به تفکیک مثمر و غیر مثمر، محیط بن و سن تقریبی، محل دقیق کاشت شامل منطقه، ناحیه، میدان / بزرگراه / آزادراه / خیابان، کوچه، پلاک نشانی، نام مالک یا ذی‌نفع، شماره پلاک ثبتی یا شماره نوسازی پلاک مشمول، مساحت ملک را تنظیم کنند و این شناسنامه جهت انتشار عمومی و بهره‌برداری مالکین و دستگاه‌های اجرایی، در سامانه اطلاعات مکانی شهرداری ثبت و بارگذاری شده و این شناسنامه هر چهار سال یکبار بازنگری و به‌روزرسانی شده و سند اجرای این قانون براساس شناسنامه مزبور است.</p>	<p>ماده (۲): شهرداری‌ها در محدوده قانونی و حریم شهرها مکلفند ظرف مدت یک سال شناسنامه‌ای شامل تعداد و نوع و محیط و سن تقریبی درختان محل‌های مشمول این قانون را تنظیم کنند و این شناسنامه هر پنج سال یکبار قابل تجدید و سند اجرای این قانون می‌باشد.</p>	<p>ماده (۲): شهرداری‌ها در محدوده قانونی و حریم شهرها مکلفند ظرف مدت یک سال شناسنامه‌ای شامل تعداد و نوع و محیط و سن تقریبی درختان محل‌های مشمول این قانون را تنظیم کنند و این شناسنامه هر ۵ سال یکبار قابل تجدید، و سند اجرای این قانون می‌باشد.</p>
<p>اصلاحیه پیشنهادی در اجرا قابلیت تحقق ندارد چراکه طبق اصلاحیه پیشنهادی ماده (۱)، همان‌طور که قبلاً ذکر شد قانون شامل درختان واقع در قطعات با هر نوع مالکیت به‌ویژه قطعات دارای کاربری مسکونی، کاربری اداری - انتظامی و کاربری نظامی که معمولاً حجم قابل گسترده‌ای از درختان را در خود جای می‌دهد نیز شده است، ورود به این قطعات و پلاک‌گذاری درختان واقع در آنها نیازمند تمهیدات قانونی و قضایی و منوط به صرف وقت و هزینه بسیار است. بهتر است پلاک‌کوبی فقط برای موارد تبصره قانون فعلی باقی بماند و در ارتباط با سایر درختان موضوع ماده (۱) به تهیه شناسنامه، ثبت در پرونده و سامانه‌ها و ابلاغ به مالکان و ذی‌نفعان اکتفا شود.</p>	<p>پیشنهاد اصلاح تبصره به‌صورت زیر: تبصره: شهرداری‌ها مکلفند درختان معابر اعم از، کوچه‌ها، خیابان‌ها، میادین، بزرگراه‌ها، آزادراه‌ها، بوستان‌ها، پارک‌های جنگلی و سایر فضاهای عمومی را پس از تنظیم مشخصات آنان پلاک‌کوبی کنند. همچنین شهرداری‌ها موظفند نسخه‌ای از شناسنامه تنظیمی سایر درختان موضوع ماده (۱) را به مالک یا ذی‌نفع یا قائم‌مقام قانونی وی ابلاغ نمایند و در پرونده ملک ثبت کنند.</p>	<p>تبصره: شهرداری‌ها مکلفند درختان موضوع ماده (۱) را پس از تنظیم مشخصات آنان پلاک‌کوبی کنند.</p>	<p>تبصره: شهرداری‌ها مکلفند درختان معابر، میادین، بزرگراه‌ها و پارک‌ها را پس از تنظیم مشخصات آنان پلاک‌کوبی کنند.</p>

دلایل کارشناسی	پیشنهادها (اصلاحی، حذف، الحاقی)	اصلاح قانون حفظ و گسترش فضای سبز در شهرها (طرح پیشنهادی)	لایحه قانونی حفظ و گسترش فضای سبز در شهرها (قانون فعلی)
		ماده (۳):	ماده (۳):
تثبیت ماده		مأموران شهرداریها برحسب مورد می‌توانند برای تنظیم یا تطبیق برگ شناسایی درختان با در دست داشتن معرفی‌نامه و نمایندگی دادستانی وارد محل‌های مشمول این قانون بشوند.	مأموران شهرداریها برحسب مورد می‌توانند برای تنظیم یا تطبیق برگ شناسایی درختان با در دست داشتن معرفی‌نامه و نمایندگی دادستانی وارد محل‌های مشمول این قانون بشوند.
	ماده (۴):	ماده (۴):	ماده (۴):
از آنجاکه ممکن است عدم تصریح مصادیق مجاز شدن قطع درختان منجر به بروز سوءاستفاده و یا انحراف در اجرای قانون شود شایسته است این امر به‌طور دقیق در متن ماده قانونی مشخص شود.	پیشنهاد اصلاح متن ماده (۴) به‌صورت زیر: «قطع و جابه‌جایی هرگونه درخت در معابر و اماکن عمومی، دولتی و خصوصی واقع در محدوده و حریم شهر، تنها با درخواست مالکین، متولیان، متصدیان و اشخاص مسئول این اماکن، پس از صدور مجوز کتبی از سوی شهرداری و تنها بر اساس شرایط زیر مجاز شناخته می‌شود: الف) درختی که به‌علت آفت‌زدگی، بیماری، انگل و یا علل غیر عمد دیگر خشک شده و یا احتمال سرایت آفت و بیماری از آن به دیگر درختان و گیاهان وجود داشته باشد و یا احتمال سقوط آن برود که در این صورت باید به‌جای آنها نهال به میزان دو برابر محیط بن درخت غرس شود. ب) درخت در محل احداث ساختمان و یا مسیر راه، کانال و مجاری آب، خطوط انتقال برق، لوله‌کشی نفت، گاز، تلفن و نظایر آن قرار گرفته باشد و یا به هر نوعی مانع از اجرای طرح‌های عمرانی و عمومی باشد. پ) درخت واقع در معابر و یا میادین مانع عبور و مرور طبیعی باشد و یا وجود آن برای مالکین و ساکنین مزاحمت ایجاد کرده باشد.	در صورت صدور شناسنامه، قطع درختان موضوع ماده (۱) به‌جز مواردی که قطع آنها با تحصیل مجوز وفق ضوابط مندرج در آیین‌نامه اجرایی این قانون مجاز شناخته می‌شوند، ممنوع است.	از تاریخ اجرای این قانون اعم از اینکه شناسنامه موضوع ماده (۲) تنظیم و ابلاغ شده باشد یا نه قطع درختان مشمول قانون ممنوع است مگر با تحصیل اجازه از شهرداری طبق مقررات و ضوابط مربوط.

دلایل کارشناسی	پیشنهادها (اصلاحی، حذف، الحاقی)	اصلاح قانون حفظ و گسترش فضای سبز در شهرها (طرح پیشنهادی)	لایحه قانونی حفظ و گسترش فضای سبز در شهرها (قانون فعلی)
اصلاحیه صورت گرفته مناسب ارزیابی می‌شود.		تبصره «۱»: تفکیک اراضی مشجر و باغات فقط بر اساس ضوابط ماده (۱) این قانون و با رعایت سایر مقررات شهرسازی و درج عنوان باغ در اسناد صادره مجاز است ولی قطع درخت در هر محل، با هر نوع مالکیت و با هر مساحت بدون کسب اجازه وفق مقررات این قانون ممنوع است.	تبصره «۱»: تفکیک اراضی مشجر و باغات فقط بر اساس ضوابط ماده (۱) این قانون و با رعایت سایر مقررات شهرسازی و درج عنوان باغ در اسناد صادره مجاز است ولی قطع درخت در هر محل و با هر مساحت بدون کسب اجازه وفق مقررات این قانون ممنوع است.
اصلاح متن با اضافه شدن «طرح تفصیلی» و تصریح به الزام جایگزینی درخت جهت نیل به اهداف طرح و گویاتر شدن محتوای تبصره پیشنهاد می‌شود.	پیشنهاد اصلاح تبصره «۲» به صورت زیر: «در پروانه‌های ساختمانی که بر اساس طرح جامع، طرح تفصیلی و یا طرح هادی از طرف شهرداری‌ها صادر می‌شود تعداد درختانی که در اثر احداث بنا باید قطع شود تعیین و قید خواهد شد و مالک باید متناسب با میزان و حجم تخریب، وفق محتوای این قانون نسبت به جایگزینی و غرس درخت اقدام نماید. در صورتی که پس از دریافت پروانه و قطع درخت ظرف مدت مندرج در پروانه به استثنای مشمولین حکم قضایی اقدام به کاشت درخت جایگزین نشود مرتکب مشمول مجازات‌های مقرر در ماده (۶) این قانون خواهد شد.»	تبصره «۲»: در پروانه‌های ساختمانی که بر اساس طرح جامع و یا هادی شهرها از طرف شهرداری‌ها صادر می‌شود تعداد درختانی که در اثر احداث بنا باید قطع شود تعیین و قید خواهد شد. در صورتی که پس از دریافت پروانه و قطع درخت ظرف مدت مندرج در پروانه به استثنای مشمولین حکم قضایی اقدام به کاشت درخت جایگزین نشود مرتکب مشمول مجازات‌های مقرر در ماده (۶) این قانون خواهد شد.	تبصره «۲»: در پروانه‌های ساختمانی که بر اساس طرح جامع و یا هادی شهرها از طرف شهرداری‌ها صادر می‌شود تعداد درختی که در اثر ساختمان باید قطع شود تعیین و قید خواهد شد. در صورتی که پس از دریافت پروانه و قطع درخت ظرف مدت مندرج در پروانه بدون عذر موجه اقدام به ساختمان نشود مرتکب مشمول مجازات‌های مقرر در این قانون خواهد شد.
در متن اصلاحی طرح پیشنهادی، نوع اقدام و تعیین تکلیف درختان قطع شده در باغات به آیین‌نامه و دستورالعمل‌های مربوطه حواله شده است، با توجه به اینکه باید در قانون این امر به صورت شفاف، دقیق و کارشناسی شده بر جایگزینی تعداد مشخص درخت با ویژگی‌های مناسب تصریح و تأکید شود و تبدیل به عوارض نقدی نشود. از این رو مطلوب است همان متن تبصره قانون فعلی با اصلاحات مختصری تثبیت شود، چرا که با اهداف قانون هماهنگی بیشتری دارد.	پیشنهاد اصلاح تبصره «۳» به صورت زیر: مالکین باغات و محل‌هایی که به صورت باغ شناخته می‌شوند مکلفند به ازای درخت‌هایی که اجازه قطع آنها از سوی شهرداری صادر می‌شود به تعداد معادل سه برابر محیط بن درختان قطع شده در همان محل و یا هر محلی که شهرداری تعیین خواهد کرد درخت با محیط بن حداقل ۱۵ سانتی‌متر در فصل مناسب غرس نمایند.	تبصره «۳»: مالکین باغات و محل‌هایی که به صورت باغ شناخته می‌شوند مکلفند به ازای درختان موضوع ماده (۱) که اجازه قطع آنان از طرف شهرداری صادر می‌شود، طبق آیین‌نامه و دستورالعمل‌های مربوطه اقدام و درختان جایگزین را در فصل مناسب غرس نمایند.	تبصره «۳»: مالکین باغات و محل‌هایی که به صورت باغ شناخته می‌شوند مکلفند به ازای درخت‌هایی که اجازه قطع آنها از سوی شهرداری صادر می‌شود به تعداد معادل دو برابر محیط بن درختان قطع شده در همان محل و یا هر محلی که شهرداری تعیین خواهد کرد درخت با محیط بن حداقل ۱۰ سانتی‌متر بر طبق ضوابط و دستورالعمل‌های موجود در فصل مناسب غرس نمایند.

دلایل کارشناسی	پیشنهادها (اصلاحی، حذف، الحاقی)	اصلاح قانون حفظ و گسترش فضای سبز در شهرها (طرح پیشنهادی)	لایحه قانونی حفظ و گسترش فضای سبز در شهرها (قانون فعلی)
<p>پیشنهاد می‌گردد بند دوم تبصره به صورت تبصره جداگانه و به صورت دقیق‌تر الحاق شود.</p> <p>اینکه شرط اولیه حفاظت از باغاتی که مالکین آن قادر به نگهداری و حفاظت از باغ نباشند به درخواست مالکین باشد، در تحقق هدف می‌تواند ایجاد اختلال کند، چراکه ممکن است مالک باغ قادر به نگهداری و حفاظت نباشد اما درخواستی هم از طرف او به شهرداری داده نشود.</p> <p>ضمن اینکه در باره مالکینی که در نگهداری از باغ خود اهمال می‌کنند نیز باید تمهید اندیشیده شود.</p>	<p>اصلاح تبصره «۴»:</p> <p>کاشت و حفاظت و آبیاری درختان معابر اعم از کوچه‌ها، خیابان‌ها، میادین، بزرگراه‌ها، آژاده‌های درون شهری، بوستان‌ها، پارک‌های جنگلی و سایر فضاهای سبز عمومی از وظایف شهرداری‌ها می‌باشد.</p>	<p>تبصره «۴»:</p> <p>کاشت و حفاظت و آبیاری درختان معابر، میادین، بزرگراه‌ها، پارک‌ها و فضای سبز عمومی از وظایف شهرداری‌ها می‌باشد.</p> <p>در خصوص باغات بلاصاحب و رهاشده و باغاتی که مالکین آن قادر به نگهداری و حفاظت از باغ نباشند به درخواست مالکین و با تأیید شهرداری حفظ درختان آن طبق ضوابط ارائه شده در آیین‌نامه اجرایی مشمول این قانون می‌باشند.</p>	<p>تبصره «۴»:</p> <p>کاشت و حفاظت و آبیاری درختان معابر، میادین، بزرگراه‌ها و پارک‌های عمومی از اهم وظایف شهرداری‌ها می‌باشد.</p>
<p>در خصوص باغات بلاصاحب و رها شده، باغاتی که مالکان آنها توانایی بر نگهداری از آنها ندارند و یا در نگهداری از آنها اهمال می‌کنند بهتر است این بخش به عنوان یک تبصره جداگانه لحاظ شود و در آن ابتدا ارزیابی و پایش سالانه از باغات بر عهده شهرداری گذاشته شود و سپس متناسب با ارزیابی صورت گرفته نوع تمهید در زمینه حفظ باغ انجام پذیرد.</p> <p>چنین باغاتی معمولاً در سه دسته قابل تقسیم‌اند که متناسب با آن ضوابط اجرایی در آیین‌نامه نیز باید اندیشیده شود:</p> <ul style="list-style-type: none"> - باغات بلاصاحب، - باغاتی که مالک دارد اما بنا به دلایلی امکان و توان حفظ و نگهداری را ندارد، - باغاتی که مالک دارد و مالک در حفظ و نگهداری آن اهمال می‌کند و یا از آن استنکاف می‌نماید. 	<p>پیشنهاد الحاق تبصره به صورت زیر:</p> <p>تبصره ۵ (الحاقی):</p> <p>«شهرداری‌ها مکلفند به صورت سالانه باغات مشمول این قانون را مورد ارزیابی و پایش قرار دهند. پس از پایش و تعیین وضعیت، در مورد باغاتی که مالک دارد و مالک در حفظ و نگهداری آن اهمال می‌کند و یا از آن استنکاف می‌نماید، شهرداری موظف است با اخذ مجوز از دادستان، رأساً نسبت به آبیاری و نگهداری آنها اقدام و هزینه‌های متعلقه را با بیست و پنج درصد (۲۵٪) اضافی به عنوان کار مزد از مالک دریافت نماید.</p> <p>در مورد باغاتی که مالک دارد اما بنا به دلایلی امکان و توان حفظ و نگهداری از آن را ندارد، شهرداری مجاز است در خصوص حفظ و نگهداری درختان به مالک مساعدت نموده و تنها هزینه‌های مترتبه را به صورت تقسیط از وی دریافت نماید. در صورت استنکاف مالک یا متصدی از پرداخت هزینه‌های فوق‌الذکر، اداره اجرای احکام ثبت محل با دستور دادستان مکلف است</p>		

دلایل کارشناسی	پیشنهادها (اصلاحی، حذف، الحاقی)	اصلاح قانون حفظ و گسترش فضای سبز در شهرها (طرح پیشنهادی)	لایحه قانونی حفظ و گسترش فضای سبز در شهرها (قانون فعلی)
<p>علاوه بر این از آنجایی که برای حفظ و نگهداری چنین باغاتی از اموال عمومی و بیت‌المال استفاده می‌شود لذا باید حکم به گونه‌ای تنظیم شود که سبب سوء استفاده افراد نگردد و در جهت منافع عمومی شهروندان اقدامات مناسب در نظر گرفته شود.</p>	<p>نسبت به وصول و واریز آن به حساب شهرداری طبق اجرای اسناد لازم‌الاجرا اقدام نماید. در مورد باغات بلاصاحب شهرداری موظف است تا زمان رسیدگی و صدور حکم مقتضی توسط دادگاه صالح، حفظ و نگهداری از درختان باغ را به عمل آورد.»</p>		
		ماده (۵):	ماده (۵):
<p>با توجه به وجود ابهام در این حکم و ضرورت فعالیت نهالستان و خزانه شایسته است حکم مندرج در این ماده بدون ارجاع به آیین‌نامه اجرایی تبیین شود.</p>	<p>فعالیت و بهره‌برداری از خزانه، قلمستان و نهالستان در محدوده و حریم شهرها بلامانع است.</p>	<p>ضوابط مربوط به خزانه و جابه‌جا کردن، جانشین ساختن و قطع درختان که ملازمه با بهره‌برداری از نهالستان‌ها، قلمستان‌ها و باغات و موارد دیگر دارد به موجب آیین‌نامه‌های اجرایی این قانون تعیین خواهد گردید.</p>	<p>ضوابط مربوط به خزانه و جابه‌جا کردن، جانشین ساختن و قطع درختان که ملازمه با بهره‌برداری از نهالستان‌ها، قلمستان‌ها و باغات و موارد دیگر دارد به موجب آیین‌نامه‌های اجرایی این قانون تعیین خواهد گردید.</p>
	ماده (۶):	ماده (۶):	ماده (۶):
<p>بخش اول اصلاحیه ماده (۶) پیشنهادی در طرح تبصره «۲» ماده (۴) هماهنگی ندارد. در تبصره «۲» ماده (۴) آمده به‌ازای قطع درخت باید درخت جایگزین و غرس شود، اما در اصلاحیه ماده (۶) قید شده قطع درخت با اخذ مجوز، مشمول پرداخت عوارض است. وضع عوارض به‌جای جبران عین خسارت با اهداف حفاظت و گسترش فضای سبز منافات دارد، پرداخت عوارض به‌جای جبران عین خسارت زمینه عدم تحقق اهداف، برخورد سلیقه‌ای، یافتن</p>	<p>پیشنهاد اصلاح متن ماده (۶) به صورت زیر:</p> <p>«در صورت اخذ مجوز جهت قطع درختان بر اساس پروانه ساختمانی تأیید شده و یا مجوز حفاری و عملیات عمرانی تأیید شده، مالکین متولیان، متصدیان و اشخاص مسئول باید علاوه بر پرداخت عوارض قطع اشجار بر اساس تبصره «۱» ماده (۲) قانون درآمد پایدار و هزینه شهرداری‌ها و دهیاری‌ها مصوب ۱۴۰۱/۰۴/۰۱، مطابق با محتوای مندرج در ماده (۴) این قانون نسبت به جایگزینی درختان قطع شده اقدام نمایند.»</p>	<p>در صورت اخذ مجوز جهت قطع درختان موضوع ماده (۱) این قانون بر اساس پروانه ساختمانی تأیید شده، مالکین مشمول عوارض قطع درخت بوده که بر اساس ضوابط مندرج در آیین‌نامه اجرایی این قانون اخذ خواهد شد.</p>	<p>هر کس درختان موضوع ماده (۱) قانون گسترش فضای سبز را عالماً و عامداً و برخلاف قانون مذکور قطع یا موجبات از بین رفتن آنها را فراهم آورد، علاوه بر جبران خسارت وارده حسب مورد به‌جای نقدی از یک میلیون (۱,۰۰۰,۰۰۰) ریال تا ده میلیون (۱۰,۰۰۰,۰۰۰) ریال برای قطع هر درخت و در صورتی که قطع درخت بیش از سی اصله باشد به حبس تعزیری از شش ماه تا سه سال محکوم خواهد شد.</p>

دلایل کارشناسی	پیشنهادها (اصلاحی، حذف، الحاقی)	اصلاح قانون حفظ و گسترش فضای سبز در شهرها (طرح پیشنهادی)	لایحه قانونی حفظ و گسترش فضای سبز در شهرها (قانون فعلی)
<p>راه فرار از قانون، ایجاد نارضایتی عمومی و تقابل بین مالکین و شهرداری را فراهم می‌کند. ضمن اینکه وقتی برخورداری از حق مشروع توسعه قانونی و طبق ضوابط و پروانه ساختمانی منوط به قطع درخت تشخیص داده می‌شود و مجوز قانونی صادر می‌گردد جبران عین خسارت و غرس درخت جایگزین باید در اولویت قرار گیرد و در صورت تخلف مجازات‌های تعزیری توصیه می‌شود و با اهداف طرح سازگارتر است و به واسطه آنکه این عمل مبنای عقیدتی و فرهنگی هم دارد، هم‌راهی بیشتری از جانب شهروندان را در پی خواهد داشت.</p> <p>از سوی دیگر قید میزان مشخص مبلغ جریمه در متن قانون به دلیل تحولات اقتصادی و تغییر نرخ تورم به‌ویژه در یک دهه اخیر که شدت بسیار زیادی داشته است چندان صحیح به نظر نمی‌رسد، و بهتر است با استناد به درجه بندی مجازات‌های تعزیری در ماده (۱۹) قانون مجازات اسلامی میزان جزای نقدی و حبس تعیین شود.</p>	<p>در صورتی که درختان عالماً و عامداً و بر خلاف این قانون قطع یا موجبات از بین رفتن آنها فراهم شود و نیز در مواردی که باید جایگزینی درخت صورت گیرد و درخت جایگزین نشود، علاوه بر جبران خسارت وارده و پرداخت عوارض قطع اشجار، مرتکب به از ای هر درخت به جزای نقدی درجه ۳ محکوم می‌شود و در صورتی که قطع درخت بیش از سی اصله باشد به حبس درجه ۶ محکوم خواهد شد.</p>	<p>در صورتی که درختان عالماً و عامداً و برخلاف قانون مذکور قطع یا موجبات از بین رفتن آنها فراهم شود، علاوه بر اخذ عوارض و جبران خسارت وارده حسب مورد به جزای نقدی از ده میلیون (۱۰۰۰۰۰۰۰) ریال تا صد میلیون (۱۰۰۰۰۰۰۰۰) ریال متناسب با حجم تخریب و مقتضیات محلی اخذ و در صورتی که قطع درخت بیش از سی اصله باشد به حبس تعزیری از شش ماه تا سه سال محکوم خواهد شد.</p> <p>نحوه جبران خسارت وارده در آیین‌نامه اجرایی این قانون پیش‌بینی خواهد شد.</p>	<p>هر کس درختان موضوع ماده (۱) قانون گسترش فضای سبز را عالماً و عامداً و برخلاف قانون مذکور قطع یا موجبات از بین رفتن آنها را فراهم آورد، علاوه بر جبران خسارت وارده حسب مورد به جزای نقدی از یک میلیون (۱,۰۰۰,۰۰۰) ریال تا ده میلیون (۱۰,۰۰۰,۰۰۰) ریال برای قطع هر درخت و در صورتی که قطع درخت بیش از سی اصله باشد به حبس تعزیری از شش ماه تا سه سال محکوم خواهد شد.</p>
<p>باتوجه به اینکه مصادره زمین‌های تخریب شده در وهله نخست شهرداری‌ها را وارد چالش‌های جدی حقوقی می‌کند و از سوی دیگر ممکن است اراضی باغ تخریب شده پس از مصادره توسط شهرداری به دلیل موقعیت قرارگیری و ارزش افزوده‌ای که پس از تغییر کاربری در آن ایجاد می‌شود به مصارف انتفاعی همچون احداث مجتمع‌های مسکونی و مراکز تجاری - اداری چندمنظوره برسد، شایسته است حکم مزبور تغییر یابد و در قانون به صراحت به لزوم بازگشت شرایط باغ به وضعیت قبلی اشاره شود و در صورت استنکاف مالک توسط شهرداری ضبط و به پارک عمومی تبدیل شود.</p>	<p>پیشنهاد اصلاح تبصره «۱»: «در صورتی که قطع درخت از طرف مالکین به نحوی باشد که باغی را از بین ببرد و از زمین آن به صورت تفکیک و خانه‌سازی استفاده کند، مالکین مکلف هستند ضمن تخریب بناهای احداث شده، به منظور بازگشت شرایط باغ به وضعیت قبلی اقدام به غرس درختان جدید نموده و در صورت استنکاف طرف مدت یک سال، شهرداری موظف است ضمن ضبط اراضی مزبور، تنها جهت تأمین فضای سبز عمومی شهر از آن استفاده نماید و هرگونه تفکیک مجدد و افزاز، تغییر کاربری و توده‌گذاری بنا در اراضی مزبور ممنوع است.»</p>	<p>تبصره «۱»: در صورتی که قطع درخت از طرف مالکین به نحوی باشد که باغی را از بین ببرد یا از زمین آن به صورت تفکیک و خانه‌سازی استفاده کند طبق ضوابط تعیین شده در آیین‌نامه اجرایی این قانون مصادره می‌شود.</p>	<p>تبصره «۱»: در صورتی که قطع درخت از طرف مالکین به نحوی باشد که باغی را از بین ببرد و از زمین آن به صورت تفکیک و خانه‌سازی استفاده کند همه زمین به نفع شهرداری ضبط می‌شود و به مصرف خدمات عمومی شهر و محرومین می‌رسد.</p>

دلایل کارشناسی	پیشنهادها (اصلاحی، حذف، الحاقی)	اصلاح قانون حفظ و گسترش فضای سبز در شهرها (طرح پیشنهادی)	لایحه قانونی حفظ و گسترش فضای سبز در شهرها (قانون فعلی)
<p>با توجه به اینکه در روند خرید باغات ممکن است انحراف‌ها و سوءاستفاده‌هایی صورت گیرد و از سوی دیگر بهتر است به منظور کاهش آلودگی صوتی و آلودگی هوای معابر توسعه فضاهای سبز در جوار آن در دستور کار قرار گیرد و سیاست‌های تشویقی و فرهنگ‌سازی برای گسترش فضای سبز در پیش گرفته شود، شایسته است عوارض حاصل به اموری همچون تجهیز و توسعه بوستان‌ها فضای سبز حاشیه معابر، معافیت باغ‌ها از پرداخت عوارض و تهیه برنامه‌های فرهنگی تخصیص یابد.</p>	<p>پیشنهاد اصلاح تبصره «۲»: «شهرداری مکلف است در آمد حاصله از محل عوارض قطع و جابه‌جایی درختان را پس از وصول به توسعه و تجهیز بوستان‌های شهری و فضاهای سبز حاشیه معابر، تهیه برنامه‌های فرهنگی گسترش فضای سبز و معافیت باغ‌ها از پرداخت عوارض مدیریت پسماند و نوسازی و عمران شهری اختصاص دهد.»</p>	<p>تبصره «۲» (الحاقی) شهرداری مکلف است در آمد حاصله از محل عوارض قطع درختان را پس از وصول به خرید و آکاری باغات محدوده شهر و بوستان شهری اختصاص دهد.</p>	
	ماده (۷):	ماده (۷):	ماده (۷):
<p>نخست آنکه متن اصلاحیه صورت گرفته به جهت نگارشی دارای اشکال است؛ گویا نبوده و نحوه جمله‌بندی، تفاسیر و برداشت‌های متفاوتی ایجاد می‌نماید.</p> <p>دوم آنکه به غیر از وظیفه نظارتی و رسیدگی به اعتراض‌ها ناشی از اجرای این قانون، نباید اختیارات تصمیم‌گیری، تشخیص و اجرایی به این کمیسیون داده شود، چراکه این مسئله مسبب فساد، اعمال سلیقه و عدم اجرای صحیح قانون می‌گردد و به عبارت دیگر نباید وظیفه تصمیم‌گیری، اجرا و نظارت بر عهده یک نهاد واحد باشد.</p> <p>لذا پیشنهاد می‌شود فقط جهت نظارت بر حسن اجرای قانون و رسیدگی به شکایات و اختلافات، کمیسیون متشکل از نهادهای مختلف مؤثر تشکیل شود و وظیفه تصمیم‌گیری و تشخیص در سایر امور در اختیار متولیان قانونی قرار گیرد.</p> <p>در ارتباط با اعضای کمیسیون نیز جهت افزایش دقت، دربرگیری نظرات مختلف تخصصی و ابعاد گوناگون موضوعات، اجتناب از تک صدایی و اعمال نفوذ، حضور نمایندگان از نهادهای مختلف مؤثر تأکید می‌گردد و لازم است در متن قانونی تصریح شود.</p>	<p>پیشنهاد اصلاح متن ماده (۷) به صورت زیر: «نظارت بر حسن اجرای این قانون، رسیدگی و پیگیری اعتراض‌های ناشی از اجرای این قانون، بر عهده کمیسیونی است متشکل از اعضای زیر که در شهرداری تشکیل می‌گردد: – مدیرعامل سازمان سیما و منظر و فضای سبز شهری و در صورت عدم وجود سازمان، معاونت خدمات شهری و در صورت عدم وجود معاونت، شهردار به نمایندگی از شهرداری، – نماینده معاونت عمرانی استانداری، – نماینده اداره کل راه و شهرسازی استان، – نماینده اداره کل حفاظت محیط زیست استان، – نماینده سازمان جهاد کشاورزی استان، – نماینده اداره کل منابع طبیعی و آبخیزداری استان.»</p>	<p>به منظور نظارت بر حسن اجرای قانون، تشخیص باغات توسط شورای شهر و صدور پروانه ساختمان در محدوده شهر که دارای درخت است با کمیسیونی است که در شهرداری تشکیل می‌گردد. ترکیب و اعضا و شرح وظایف در آیین‌نامه اجرایی قانون تعیین می‌شود.</p>	<p>گزارش مأموران شهرداری‌های مأمور اجرای این قانون که قبلاً با وظایف ضابطین دادگستری آشنا شده‌اند به منزله گزارش ضابطین دادگستری است.</p>

دلایل کارشناسی	پیشنهادها (اصلاحی، حذف، الحاقی)	اصلاح قانون حفظ و گسترش فضای سبز در شهرها (طرح پیشنهادی)	لایحه قانونی حفظ و گسترش فضای سبز در شهرها (قانون فعلی)
حفظ تبصره		تبصره «۱»: گزارش مأموران شهرداری‌های مأمور اجرای این قانون که قبلاً با وظایف ضابطین دادگستری آشنا شده‌اند به‌منزله گزارش ضابطین دادگستری است.	
		ماده (۸):	ماده (۸):
با توجه به اینکه پیش از این در قانون مجازات‌ها را بر اساس شدت و ضعف جرم به جنایت، جنحه و خلاف تقسیم‌بندی می‌کردند و در نتیجه چنانچه مدت حبس، حداکثر سه سال در نظر گرفته می‌شد، به آن حبس جنحه‌ای گفته می‌شد و از آنجاکه با تصویب قانون مجازات جدید یا قوانین موخر، این عبارت منسوخ شده است از مجازات‌های تعزیری مندرج در ماده (۱۹) قانون مجازات اسلامی مصوب ۱۳۹۲/۰۲/۰۱ بهره‌گیری شده است.	هر کس اعم از مأموران مجری این قانون و یا سایر اشخاص عالماً جرائم مذکور در این قانون را به خلاف حقیقت به کسی نسبت دهد و یا گزارش خلاف واقع بدهد علاوه بر جبران خسارات وارده به جزای نقدی درجه ۶ محکوم خواهد شد.	هر کس اعم از مأموران مجری این قانون و یا سایر اشخاص عالماً جرائم مذکور در این قانون را به خلاف حقیقت به کسی نسبت دهد و یا گزارش خلاف واقع بدهد به مجازات حبس جنحه تا سه سال محکوم می‌شود مگر اینکه در قوانین جزایی مجازات شدیدتری پیش‌بینی شده باشد که در این صورت به مجازات اشد محکوم خواهد شد. مقررات تبصره ذیل ماده (۶) در این مورد نیز لازم‌الرعایه است.	هر کس اعم از مأموران مجری این قانون و یا سایر اشخاص عالماً جرائم مذکور در این قانون را به خلاف حقیقت به کسی نسبت دهد و یا گزارش خلاف واقع بدهد به مجازات حبس جنحه تا سه سال محکوم می‌شود مگر اینکه در قوانین جزایی مجازات شدیدتری پیش‌بینی شده باشد که در این صورت به مجازات اشد محکوم خواهد شد. مقررات تبصره ذیل ماده (۶) در این مورد نیز لازم‌الرعایه است.
	ماده (۹):	ماده (۹):	
در ارتباط با این پیشنهاد در زمینه تشویق به توسعه و گسترش فضای سبز شهری، شایان ذکر است که انگیزه‌های سوداگرانه و منافع حاصل از افزایش تراکم و سطح اشغال واحدهای مسکونی و مراکز تجاری - اداری چندمنظوره، فشار سنگینی بر حفظ باغ‌های شهری و عدم تغییر کاربری آنها وارد می‌کند و از این‌رو تا زمانی که مشوق‌ها از وزنه سنگینی بر خوردار نباشند در خصوص کارایی آنها	«در راستای گسترش، حفظ و تقویت باغ‌ها و فضای سبز شهری، سیاست‌های زیر توسط دولت و از طریق اقدامات قانونی لازم اعمال گردد: ۱. تمامی باغ‌های دایر در محدوده و حریم شهرها و نیز باغ‌هایی که در آینده ایجاد می‌شوند از پرداخت عوارض نوسازی و عمران شهری و عوارض مدیریت پسماند شهرداری معاف هستند.	مصادیق سیاست‌های تشویقی و تسهیلات مرتبط با توسعه و گسترش فضای سبز در شهرها در آیین‌نامه اجرایی این قانون ارائه خواهد شد	

دلایل کارشناسی	پیشنهادها (اصلاحی، حذف، الحاقی)	اصلاح قانون حفظ و گسترش فضای سبز در شهرها (طرح پیشنهادی)	لایحه قانونی حفظ و گسترش فضای سبز در شهرها (قانون فعلی)
<p>تشکیک وجود دارد. با توجه به اینکه طی دهه‌های گذشته اغلب آیین‌نامه‌های اجرایی و شیوه‌نامه‌های وضع شده برای مقابله با این موضوع به صورت سلبی بوده است تجربه اجرایی چند دهه قانون نشان می‌دهد در کنار رویکردهای سلبی، باید مصادیق رویکردهای ایجابی و تشویقی مؤثر به صورت مشخص و صریح در قانون تبیین شود، به گونه‌ای که حداقل انگیزه‌های حفظ فضای سبز و صیانت از باغ‌های شهری برای مالکان باقی‌بماند و نیز سبب تشویق سایرین به کاشت درختان و گسترش پهنه‌های سبز گردد.</p>	<p>۲. تمامی باغ‌های دایر در محدوده و حریم شهرها از شمول مالیات بر خانه‌های مجلل (لوکس) مستثنی هستند. ۳. شرکت مهندسی آب و فاضلاب کشور، شرکت ساخت و توسعه زیربنای حمل و نقل و شهرداری‌ها مکلف هستند در خصوص تمامی باغ‌های واقع در محدوده و حریم شهرها که به واسطه اجرای پروژه‌های آب و فاضلاب، توسعه شبکه آذرها و بزرگراه‌ها، راه آهن و احداث معابر درون‌شهری و خطوط مترو، با قطع جریان آب قنوات و نهرها و بهره‌رسانی شده‌اند، نسبت به تامین آب مورد نیاز، در چارچوب الگوی بهینه مصرف جهت حفظ و توسعه باغ‌های شهری اقدام نمایند. ۴. تمامی مالکان اراضی شهری با هر نوع کاربری که حداقل ۱۰ درصد کمتر از سطح اشغال مصوب طرح توسعه شهری (طرح تفصیلی و طرح هادی) مصوب، متقاضی صدور پروانه ساختمانی باشند و تعهد نمایند که عرصه مزبور را به فضای سبز مشجر اختصاص دهند، امکان بهره‌مندی از طبقه تشویقی نسبت به تراکم مجاز طرح مصوب را دارا هستند. ضوابط و شرایط این بند در آیین‌نامه اجرایی این قانون با هماهنگی شورای عالی شهرسازی و معماری ایران تعیین می‌گردد. ۵. تمامی شهرداری‌های کشور مکلف هستند برای تمامی ساختمان‌های موجود که دارای تأییدیه استحکام بنا از سازمان نظام مهندسی ساختمان هستند و همچنین ساختمان‌های در حال احداث و متقاضیان صدور پروانه ساختمانی، با توجه به ساختار سازه و ظرفیت بار ساختمان، بدون هیچ‌گونه محدودیتی مجوز احداث باغ سبز مشجر را صادر نمایند. ۶. وزارت کشور مکلف است هر ساله بخشی از منابع حاصل از صندوق توسعه شهری و روستایی (موضوع تبصره ماده ۷) قانون درآمد پایدار و هزینه‌های شهرداری‌ها و دهیاری‌ها (مصوب ۱۴۰۱/۴/۱) را به خرید باغ‌های شهری توسط شهرداری‌ها و تبدیل آن به پارک اختصاص دهد.</p>	<p>مصادیق سیاست‌های تشویقی و تسهیلات مرتبط با توسعه و گسترش فضای سبز در شهرها در آیین‌نامه اجرایی این قانون ارائه خواهد شد.</p>	

دلایل کارشناسی	پیشنهادها (اصلاحی، حذف، الحاقی)	اصلاح قانون حفظ و گسترش فضای سبز در شهرها (طرح پیشنهادی)	لایحه قانونی حفظ و گسترش فضای سبز در شهرها (قانون فعلی)
	ماده (۱۰):	ماده (۱۰):	
با عنایت به اینکه بخش زیادی از مواردی که حکم شده بود در آیین نامه اجرایی تبیین گردد، دارای ماهیت تقنینی بوده و به منظور شفافیت و تصریح قانون در قالب ماده‌ها و تبصره‌ها بدان پرداخته شد از این رو نیازی به تدوین آیین نامه اجرایی نبوده و مطلوب است ماده مزبور حذف شود.	حذف ماده	آیین نامه اجرایی این قانون حداکثر طرف مدت شش ماه پس از تصویب و ابلاغ قانون، بازنگری و به تصویب شورای عالی استان‌ها خواهد رسید.	
	ماده (۱۱):(الحاقی)		
در بسیاری از شهرهای کشور و به ویژه کلانشهرها، طرح کمربند سبز علاوه بر مشکلات ناشی از تأمین منابع مالی به دلیل پاره‌ای از ناهماهنگی‌ها اجرایی نشده است؛ لذا در این زمینه شایسته است ملاحظات این امر به صورت حکم قانونی مورد توجه قرار گیرد.	پیشنهاد الحاق ماده (۱۱) به صورت زیر: «تمامی شهرداری‌های شهرهای بالای ۵۰ هزار نفر با اولویت کلانشهرها و مراکز استان‌ها همکاری ادارات کل راه و شهرسازی استان‌ها مکلف هستند حداکثر ظرف مدت یک سال پس از لازم‌الاجرا شدن این قانون ضمن تهیه یا بازنگری طرح تدقیق محدوده کمربند سبز پیرامون شهر و تصویب آن در شورای برنامه‌ریزی و توسعه استان، اقدامات اجرایی به منظور رفع معارضین ملکی و تداخل با سایر طرح‌های مصوب و میخ‌کوبی محدوده کمربند سبز را در اولویت قرار دهند.»		
	ماده (۱۲):(الحاقی)		
در راستای تأمین بهینه و به هنگام منابع مالی و تأمین آب مورد نیاز کمربند سبز پیرامون شهرها مطلوب است وزارت کشور ملزم به ارائه گزارش عملکرد در این زمینه شود.	«وزارت کشور مکلف است با همکاری سازمان برنامه و بودجه و وزارت نیرو هر شش ماه یکبار نسبت به ارائه گزارش عملکرد مکتوب و رسمی در خصوص طراحی و ایجاد کمربند سبز پیرامون شهرها به کمیسیون عمران اقدام نماید.»		

دلایل کارشناسی	پیشنهادها (اصلاحی، حذف، الحاقی)	اصلاح قانون حفظ و گسترش فضای سبز در شهرها (طرح پیشنهادی)	لایحه قانونی حفظ و گسترش فضای سبز در شهرها (قانون فعلی)
<p>با توجه به انگیزه‌های سوداگرانه‌ای که به واسطه افزایش چشمگیر قیمت املاک به‌ویژه با کاربری مسکونی و کاربری تجاری-خدماتی تشدید شده و منجر به آن شده تا از یکسو مالکان و سازندگان برای کسب منفعت مالی افزون، مساحت بیشتری از اراضی را مورد ساخت و ساز حداکثری قرار دهند و همچنین از سوی دیگر شهرداری‌ها با توجه به ناپایداری در آمدها تمایل زیادی به طرح پرونده تغییر کاربری فضای سبز به سایر کاربری‌هایی که دارای ارتفاع هستند در کمیسیون‌های ماده (۵) داشته باشند، شایسته است در شهرهایی که با کمبود جدی سرانه فضای سبز روبه‌رو هستند این امر مشروط به تخصیص اراضی بایر جایگزین صورت گیرد.</p>	<p>ماده (۱۳): (الحاقی)</p> <p>«در تمامی شهرهایی که با استناد به طرح توسعه شهری سرانه کاربری فضای سبز و پارک (مقیاس شهری، منطقه‌ای و محلی) در آنها با کمبود جدی (کمتر از ۵۰ درصد) مواجه است، امکان طرح پرونده تغییر کاربری فضای سبز در کمیسیون ماده (۵) و سایر مراجع ذیصلاح تغییر کاربری اراضی میسر نمی‌باشد. در صورتی که سرانه فضای سبز (مقیاس شهری، منطقه‌ای و محلی) موجود مطابق یا بیشتر از سرانه مصوب باشد امکان طرح پرونده تغییر کاربری فضای سبز در کمیسیون ماده (۵) و سایر مراجع ذیصلاح تغییر کاربری اراضی تنها با تخصیص اراضی بایر جایگزین امکان‌پذیر است. همچنین تصویب گزارش توجیه فنی افزایش تراکم ساختمانی و افزایش تعداد طبقات مشروط به کاهش سطح اشغال زمین متناسب (از حداقل ۱۰ درصد) و تخصیص آن به فضای سبز است. شورای عالی شهرسازی و معماری ایران مکلف است در صورت تخطی از این موضوع از تصویب نهایی تغییرات طرح تفصیلی خودداری و مغایرت آن با طرح جامع را اعلام نماید.»</p>		
<p>از آنجاکه در دو دهه اخیر به دلیل فشرده‌گی محیط انسان‌ساخت و دور شدن از عرصه‌های طبیعی، در اغلب کشورهای توسعه‌یافته بهره‌گیری از رویکردهای نوین توسعه سطوح سبز در پاسخ به نیازهای جسمی و روحی شهروندان در دستور کار قرار گرفته است، از این‌رو شایسته است در این زمینه اقدام‌های ترویجی و تسهیل‌کننده تبیین شود. با توجه به در دسترس بودن اراضی حریم شهرها مطلوب است ضوابط اجرایی این امر توسط وزارت راه و شهرسازی و با همکاری وزارت جهاد کشاورزی و وزارت فرهنگ، گردشگری و صنایع دستی تدوین گردد و به تصویب هیئت وزیران برسد.</p>	<p>ماده (۱۴): (الحاقی)</p> <p>«وزارت راه و شهرسازی مکلف است با همکاری وزارت جهاد کشاورزی و وزارت میراث فرهنگی، گردشگری و صنایع دستی، ظرف مدت حداکثر یک سال پس از لازم‌الاجرا این قانون، ضوابط اجرایی بهره‌گیری از حریم شهرها جهت رویکردهای نوین کشاورزی شهری و گردشگری طبیعت‌محور را تدوین و به تصویب هیئت وزیران برساند»</p>		

دلایل کارشناسی	پیشنهادها (اصلاحی، حذف، الحاقی)	اصلاح قانون حفظ و گسترش فضای سبز در شهرها (طرح پیشنهادی)	لایحه قانونی حفظ و گسترش فضای سبز در شهرها (قانون فعلی)
<p>همچنین مطلوب است متعاقب این امر شورای عالی شهرسازی و معماری ایران دستور العمل نحوه تهیه سند پهنه‌بندی حریم در طرح جامع شهر را بازنگری کند.</p>	<p>«وزارت راه و شهرسازی مکلف است با همکاری وزارت جهاد کشاورزی و وزارت میراث فرهنگی، گردشگری و صنایع دستی، ظرف مدت حداکثر یک سال پس از لازم‌الاجرا این قانون، ضوابط اجرایی بهره‌گیری از حریم شهرها جهت رویکردهای نوین کشاورزی شهری و گردشگری طبیعت‌محور را تدوین و به تصویب هیئت وزیران برساند»</p>		
	<p>ماده (۱۵): (الحاقی)</p>		
<p>فرهنگ‌سازی و آموزش عمومی در زمینه حفاظت از محیط زیست از طریق حفظ و گسترش فضاهای سبز و درختکاری به‌عنوان یک اصل عقیدتی، وظیفه شهروندی و مسئولیت اجتماعی باید به‌عنوان پایه و زیربنای اقدام‌ها در این حوزه لحاظ شود و علاوه بر تمهید اقدام‌های قانونی و اجرایی ایجابی و سلبی، نسبت به آن مبادرت گردد و مورد مذاکره قرار گیرد. این مهم در بندهای «۱۲» و «۱۳» سیاست‌های کلی نظام در بخش محیط زیست نیز مورد تأکید قرار گرفته است. در این زمینه نهادهای فرهنگ‌ساز عمومی می‌توانند نقشی مهم و مؤثر ایفا کنند. لذا پیشنهاد می‌شود جهت تأکید بیشتر بر این مهم، در متن این قانون، وظیفه تکلیفی برای شهرداری‌ها با همکاری نهادهای مربوطه مؤثر، در این زمینه، در نظر گرفته شود تا موجبات جلب نظر و توجه بیشتر این نهادها به موضوع حفظ و گسترش فضای سبز شهرها فراهم آید و از این طریق آموزش و فرهنگ‌سازی عمومی به‌صورت جدی‌تری دنبال شود.</p>	<p>«در راستای نهادینه‌سازی، فرهنگ‌سازی و آموزش حفظ و گسترش فضاهای سبز، درختکاری، نگهداری از باغ‌های شهری، درختان و گیاهان مثمر و غیر مثمر و شناخت گیاهان و درختان بومی و گونه‌های مهاجم در محدوده و حریم شهرها؛ شهرداری‌ها مکلفند با همکاری وزارت آموزش و پرورش، وزارت علوم، تحقیقات و فناوری، وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی، صدا و سیما جمهوری اسلامی ایران، از محل منابع حاصل از اخذ عوارض قطع درختان نسبت به تهیه برنامه‌های مناسب آموزشی، فرهنگی و تبلیغی، با استفاده از امکانات، ظرفیت‌ها و ابزار تخصصی خود اقدام نمایند.»</p>		

دلایل کارشناسی	پیشنهادها (اصلاحی، حذف، الحاقی)	اصلاح قانون حفظ و گسترش فضای سبز در شهرها (طرح پیشنهادی)	لایحه قانونی حفظ و گسترش فضای سبز در شهرها (قانون فعلی)
<p>از آنجاکه برخی از گونه‌های گیاهی، تک درخت‌ها و پهنه‌های سبز دارای ارزش دانشی، حفاظتی و زیباشناسی هستند و یا در معرض خطر قرار دارند، شایسته است به بعد میراثی فضای سبز شهری نیز توجه شود؛ چراکه میراث طبیعی به لحاظ کارکردهای آن در شکل‌گیری هویت فرهنگی، وحدت ملی و ایجاد زمینه‌های اشتغال و رونق اقتصادی به‌ویژه در قالب گردشگری حائز اهمیت هستند و باید تمهیداتی برای حفاظت از آن در نظر گرفته شود.</p>	<p>ماده (۱۶): (الحاقی)</p> <p>«شهرداری‌ها مکلف هستند به‌منظور حفاظت از میراث طبیعی و همچنین اجرایی شدن وظایف و تکالیف مقرر در آیین‌نامه اجرایی تبصره ماده (۲) قانون تشکیل سازمان میراث فرهنگی و گردشگری، همکاری لازم با وزارت میراث فرهنگی، گردشگری و صنایع دستی و سازمان حفاظت محیط زیست را به‌عمل آورند.»</p>		
<p>از سوی دیگر با توجه به اینکه ماهیت میراث طبیعی (از جمله درختان ثبت شده در فهرست آثار طبیعی ملی، فهرست میراث طبیعی جهانی و همچنین مناظر طبیعی و عوارض بدیع جغرافیایی غیر حفاظت‌شده) با درختان، باغات و فضاهای سبز عادی متفاوت است و تخریب آنها لطمات جبران‌ناپذیر وارد می‌کند و از سوی دیگر در قانون مجازات اسلامی به این مسئله اشاره نشده است، شایسته است، در این مقوله حکم ویژه تبیین شود.</p>	<p>ماده (۱۷): (الحاقی)</p> <p>«هرکس درخت و یا درختان ثبت شده در فهرست میراث طبیعی وزارت میراث فرهنگی، گردشگری و صنایع دستی و سازمان حفاظت محیط زیست را عالماً و عامداً قطع نماید و یا موجبات از بین رفتن آنها را فراهم آورد، علاوه بر جبران خسارت وارده و پرداخت عوارض قطع اشجار، به حبس درجه ۵ محکوم می‌شود.»</p>		

۲۰. جمع‌بندی و نتیجه‌گیری

باغات و فضای سبز شهری تنفس‌گاه و ریه‌های شهری در پالایش هوای آلوده است، همه‌همه و هم‌انگیز هیاهوی زندگی شهری را در خود فرومی‌نشانند، تسلی خاطر روح و روان و مایه روشنی دیده است. مرهم آب و باد و خاک و گیاه و حیوان؛ شهر آرا و جلوه‌نمای طبیعت در زندگی شهری است.

در سالیان اخیر به دلیل گسترش شهرها و ارزش افزوده حاصل از زمین، فضاهای سبز و باغ‌های شهری به شدت در معرض تخریب و تغییر کاربری قرار گرفته است. به دلیل اهمیت فضاهای سبز در ساختار شهرها، حفاظت از فضاهای سبز شهری به عنوان سرمایه بوم‌شناختی شهرها و جلوگیری از تبدیل آنها به توده‌های ساختمانی و به ویژه تکوین کاربری‌های مسکونی، تجاری - خدماتی، حمل و نقل و انبارداری و توسعه معابر شریانی و ... امری ضروری است. از این رو وضع و توسعه قوانین و مقررات کارآمد به عنوان ابزار ساختار تصمیم‌گیری به منظور صیانت و حفاظت از فضای سبز در جهت تحقق اهداف پایداری شهر در دستور کار قرار گرفته است.

این در حالی است که در طی پنج دهه گذشته، با وجود قانون حفظ و گسترش فضای سبز در شهرها، مدیریت شهری نتوانسته مانع قطع درختان و تخریب باغ‌ها در محدوده و حریم شهرها شود. عدم تناسب جریمه‌ها با تخلف صورت گرفته و ضعف در اجرای قانون، منافع حاصل از تغییر کاربری فضای سبز و تخریب باغ‌ها را بیش از هزینه‌های آن برای فرد متخلف نموده و سبب نگرش مثبت مالکان و سرمایه‌گذاران به کسب سود و تخریب باغ‌ها شده است.

و از سوی دیگر مجموعه ارکان مدیریت شهری جهت کسب درآمدهای بیشتر، ساخت و ساز متراکم در باغات را، با مصوبات کمیسیون تشخیص باغات و مصوبات عمومی شورای اسلامی شهر و مصوبات تغییر کاربری و تراکم و ضوابط ساخت در کمیسیون ماده (۵) تسهیل کرده‌اند. برآیند این دو فرایند نشان‌دهنده حرکت از پهنه‌های منسجم و متراکم باغات و فضای سبز شهری به سمت پراکندگی و خرد شدن بوده، چنانچه در بسیاری از کلانشهرها و شهرهای بزرگ از باغ‌های بسیار، جز لکه‌هایی تنک و پراکنده، چیزی باقی نمانده که بیانگر عدم بازدارندگی قانون و ادامه رفتار غیرقانونی تخریب و تغییر کاربری است.

فقدان قوانین و مقررات ایجابی و نبود مشوق‌های مالی و غیرمالی جهت تشویق مالکان فضای سبز در راستای حفظ و توسعه این فضاها یکی از نقص‌های قانون فعلی است که البته مصادیق آن در طرح پیشنهادی تبیین نشده است و نوع حمایت، ساز و کار و شرایط پشتیبانی به آیین‌نامه اجرایی موکول شده است. از سوی دیگر به رغم تبیین ضمانت‌های حقوقی و کیفری متعدد مانند جرائم مالی و حبس برای متخلفان این قانون یکی از مهم‌ترین نقاط مفقوده در این ضمانت‌ها در مرحله اجراست که یا توسط مجریان به خوبی اجرا نمی‌شود و یا با اغماض با آن برخورد می‌شود.

علاوه بر روند تغییر کاربری باغات خصوصی متأسفانه در یک روند مستمر در دهه‌های گذشته از یک طرف به دلیل کمبود سرانه کاربری‌ها و خدمات شهری و از سوی دیگر مالکیت شهرداری‌ها بر بوستان‌ها و فضای سبز شهری، مسیر میانبری برای جانمایی و بارگذاری‌های مختلف در بوستان‌های شهری رایج شده است. انواع کاربری‌ها اعم از تجاری، خدماتی، ورزشی، فرهنگی، تأسیسات و تجهیزات شهری و جانمایی کارگاه‌های پروژه‌های عمرانی شهری اعم از ایجاد تقاطع غیر هم‌سطح، تونل‌های شهری و مترو و سایر فعالیت‌های مشابه که اگرچه در ظاهر سطح اندکی از فضای باز و سبز را اشغال می‌کنند اما به شدت کیفیت‌های بهره‌برداری پارک‌ها را پایین می‌آورد و بعضی فعالیت‌های نیز ماهیت ناسازگار با بوستان‌های شهری دارند.

ذکر این نکته الزامی است که نیاز به بوستان‌های شهری به دلایل متعدد و فزاینده در حال افزایش است و کسری فضای سبز و باز با کیفیت در شهرها نسبت به سرانه‌های جمعیتی در حال افزایش است و حداقل پنج دلیل اصلی و ریشه‌ای آن را می‌توان به شرح ذیل برشمرد:

۱. روند افزایش تراکم محیط شهری به خصوص در کلانشهرها و نیاز بیشتر به فضاهای سبز و باز شهری،
 ۲. میسر نبودن فرصت زیست در خانه‌های حیاط دار برای بسیاری از مردم به خصوص در کلانشهرها،
 ۳. روند کاهش مترآژ خانه‌ها بنا به محدودیت اقتصادی و استطاعت خانوار،
 ۴. وضعیت بعضاً متراکم بهره‌برداری از بوستان‌های شهری در ایام تعطیل و آخر هفته و ساعات عصر و غروب و پذیرش جمعیت حوزه نفوذ شهرها (به خصوص کلانشهرها)،
 ۵. روند کاهشی سرانه فضای سبز (مؤثر) و عرضه و توسعه فضاهای سبز جدید شهری عمدتاً در لبه‌ها و پیرامون شهر.
- حداقل بنابر این پنج محور به نظر می‌رسد باید بارگذاری در بوستان‌های شهری ولو برای خدمات غیرانتفاعی به طور عام از دستور کار خارج شود و توسعه کیفی و کمی بوستان‌های شهری و تبدیل باغات در معرض فروش و تغییر کاربری و تخریب به فضای سبز عمومی در اولویت‌های اقدام قرار گیرد.
- در پایان خاطر نشان می‌سازد که در شرایط امروز جامعه باید حرکت از الگوی قدیمی اداره شهر به الگوی حکمروایی شهری تبیین و تعریف شود؛ زیرا مدیریت شهر مستلزم مشارکت همه عوامل و استفاده بهینه از همه منابع محدود شهر در راستای دست یافتن به اهداف از پیش تعیین شده شهر است و در این مسیر بهتر است، شهروندان در محور برنامه‌ریزی شهری قرار گیرند و این مهم تنها با مشارکت و انعکاس نظرها و دیدگاه‌ها قابل تحقق است.

تصویر روی جلد: تصویر هوایی سال ۱۳۳۵ سازمان نقشه برداری از منطقه شمیرانات تهران.
تصویر داخل گزارش: تصویر هوایی سال ۱۴۰۲.
اولین تصویر برداری پوششی شهرهای ایران برای انجام سرشماری در سال ۱۳۳۵ به سرانجام رسید.
مبتنی بر تصویر سال ۱۳۳۵ منطقه شمیرانات بجز بافت پیرامون امامزاده صالح و بازارچه در الگوی سنتی و چه در توسعه جدید در شرق و غرب آن ماهیت باغی داشته است در ۶۷ سال اخیر به طرز بی‌رویه روند تخریب باغات به فضای مسکونی متراکم و بلندمرتبه ادامه داشته است به گونه‌ای که بجز چند فضای سبز خصوصی باغ سفارت روسیه و ترکیه و آلمان پهنه باغی باقی نمانده است و صرفاً تک پلاک‌های باغی محصور بین برج‌ها مشاهده می‌شود که ضرورت دارد حداکثر حفاظت و حمایت از عملکرد باغی و یا خرید و تبدیل آنها صرفاً به فضای سبز عمومی مدنظر قرار گیرد.

۱. ابن شعبه حرانی (۱۳۹۸)؛ تحف العقول عن آل رسول؛ ترجمه صادق حسن زاده، انتشارات سازمان تبلیغات اسلامی.
۲. محدث نوری، میرزا حسین (۱۳۶۸)؛ مستدرک الوسائل و مستنبط المسائل؛ جلد ۱۳، انتشارات آل البيت.
۳. جوادی آملی، عبدالله (۱۳۹۱)؛ مفاتیح الحیات؛ نشر اسراء.
۴. کلینی، محمد بن یعقوب (۱۳۶۳)؛ الکافی؛ تصحیح علی اکبر غفاری، انتشارات دارالکتب الاسلامیه.
۵. فتاحی، محمد و کاظم کوهی اصفهانی (۱۳۹۷)؛ قانون اساسی جمهوری اسلامی ایران؛ به همراه نظرات تفسیری شورای نگهبان؛ انتشارات پژوهشکده شورای نگهبان.
۶. پایگاه اطلاع رسانی دفتر مقام معظم رهبری (https://www.leader.ir/fa/content/20731).
۷. سیاست‌های کلی نظام در بخش محیط زیست، ابلاغی (۱۳۹۴/۰۸/۲۶).
۸. سیاست‌های کلی نظام در امور شهرسازی، ابلاغی (۱۳۸۹/۱۱/۲۹).
۹. قانون حفظ و گسترش فضای سبز و جلوگیری از قطع بی‌رویه درخت.
۱۰. لایحه قانونی حفظ و گسترش فضای سبز در شهرها.
۱۱. گزارش کارشناسی پیرامون طرح تغییر کاربری اراضی مشمول طرح فضای سبز.
۱۲. اظهار نظر کارشناسی درباره: طرح اصلاح لایحه قانونی حفظ و گسترش فضای سبز در شهرها مصوب ۱۳۵۹ شورای انقلاب.
۱۳. قانون شهرداری.
۱۴. قانون اصلاح لایحه قانونی حفظ و گسترش فضای سبز در شهرها مصوب ۱۳۵۹ شورای انقلاب.
۱۵. آیین نامه اجرایی ماده یک قانون اصلاح لایحه قانونی حفظ و گسترش فضای سبز در شهرها.
۱۶. قانون زمین شهری.
۱۷. قانون درآمد پایدار و هزینه شهرداری‌ها و دهیاری‌ها.
۱۸. قانون هوای پاک (مصوب ۱۳۹۶/۰۴/۲۵).
۱۹. مصوبه ۱۳۹۸/۱۰/۰۸ هیئت وزیران با موضوع توسعه سرانه فضای سبز تحت نظارت وزارت کشور.
۲۰. قانون برنامه پنج‌ساله ششم توسعه.

گزیده سیاستی

طرح اصلاح قانون حفظ و گسترش فضای سبز در شهرها همچنان در خصوص کمیسیون ماده (۷)، برخورد با مالکان متخلف، مصادیق سیاست‌های تشویقی و شبیه پایش و ارزیابی مستمر باغات و پهنه‌های سبز مطرح می‌شود که می‌تواند منفذ را برای تفسیر باز گذارد

مرکز پژوهش‌های مجلس شورای اسلامی

تهران، خیابان پاسداران، روبروی پارک نیاوران (ضلع جنوبی، پلاک ۸۰۲)

تلفن: ۷۵۱۸۳۰۰۰ صندوق پستی: ۵۸۷۵-۵۸۵۵ پست الکترونیک: mrc@majles.ir

وبسایت: rc.majles.ir